

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

THE EN AΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

Ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, τῇ 20^ῃ Ἰανουαρίου 1891, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρα 10^ῃ π. μ. συνελθόντων ἐταίρων περὶ τοὺς πενήκοντα, ὁ πρόεδρος Ἄλ. Κοντόσταυλος προσεφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν, ὅτι ἀντικείμενον τῆς συνελεύσεως εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐκθέσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου πεπραγμένων κατὰ τὸ ἔτος καὶ ἡ ἐκλογή τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν λογαριασμῶν. Μεθ' ὃ παρελθὼν ὁ γραμματεὺς Στέφανος Α. Κουμανοῦδης ἀνέγνω τὴν ἐξῆς ἐκθεσιν·

Κύριοι,

Ἡ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρίας λογοδοσία ἄρχεται καὶ ἐφέτος ἀπὸ τοῦ περὶ τῶν ἐταίρων λόγου.

Ἑταῖροι τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς τὸ μητρῶον ἡμῶν πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἐνεγράφησαν νέοι ὀγδοήκοντα εἰς.

Ἀπέθαναν δὲ ἐκ τῶν ἐνταῦθά τε καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ οἰκούντων, καθόσον ἐμάθομεν, πέντε, ἐν οἷς ἐσχάτως καὶ ὁ πεφημισμένος Γερμανὸς ἀρχαιοδίφης Ἑρρίκος Σχλιέμαν.

Ὁ ἀνὴρ ἀπὸ ἐνθουσιασμοῦ μεγάλου πρὸς τὸν ἀθάνατον Ὅμηρον ὀρμηθεὶς καὶ ἔχων ἐν τῇ φύσει τὸ θυμόσοφον, ἤλπισεν, ὅτι ἂν ἐρευνητικῶς ἔσκαπτεν ὅπου ἔδει, θὰ ἔβλεπε τοῖς ὄμμασι καὶ θὰ ἔψαυε ταῖς χερσὶν ὅλον τὸν κατὰ τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν ἡρωϊκὸν βίον, εἰς οὗ τὴν ποτὲ ὑπαρξίν ἐφθασε νὰ πιστεύσῃ ἀστεμφῶς. Οὕτω δέ, ὦν καὶ πλούσιος, μεγίστας ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὑμνηθεῖσι τόποις ἀνασκαφὰς ἐπεχείρησε καὶ διεξήγαγεν αὐτάς μετ' ἐπιτυχίας, ἣτις ἐξέπληξεν ὅλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον. Εἰ δὲ καὶ πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ ἐξαχθέντα πορίσματα, ὅπως αὐτὸς τὰ ἐξέθηκεν ἐν ταῖς συγγραφαῖς του, δὲν ἔτυχον ἀκόμη τῆς κοινῆς τῶν ἐπαϊόντων ἀναγνωρίσεως, βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι δι' αὐτοῦ ἡ ἀρχαιολογία εἰς νέους εὐρυτέρους τῶν προτέρων ὀρίζοντας ἐκταθεῖσα, ἔλαβε ῥύμην γενναίαν πρὸς ἀκριβέστεραν ἐρευναν τοῦ κατὰ τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα βίου τῶν περὶ τὴν Μεσόγειον λαῶν.

Ἡμεῖς δὲ οἱ Ἕλληνες μεγαλλιτέραν παρὰ τὰ ἄλλα φιλάρχαια ἔθνη ὀφείλομεν τῷ Σχλιέμαν χάριν, διότι οὐ μόνον τὸ Τρωϊκὸν Ἴλιον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι Ἕλληνικοὶ τόποι μεγαλόδοξοι, ἐν σκότει τῶς καὶ σχεδὸν ἀγνωσίᾳ κεκρυμμένοι, αἱ Μυκῆναι, ἡ Τίρυνς, ὁ Ὀρχομενὸς διὰ τῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν ἤχθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ἠλιακὸν φῶς. Ἐνεκα δὲ αὐτοῦ ἔχει ἡ πρωτεύουσα ἡμῶν τὴν μοναδικὴν ἐν τῷ κόσμῳ Μυκηναίων ἀρχαιοτήτων συλλογὴν (1). Πρὸ ἐτῶν δὲ καὶ χορηγίαν γενναίαν εἶχεν ὁ ἀνὴρ προσενέγκῃ τῇ ἡμετέρᾳ Ἐταιρίᾳ πρὸς καθαιρέσιν τοῦ βαρβαρικοῦ ἐκείνου ἐπὶ τῶν προπολυαίων τῆς Ἀκροπόλεως πύργου (2), δι' ἣν καθαιρέσιν ὄχι μόνον ἐξηγνίσθη καὶ ὠραίσθη ὁ ἱερὸς τῆς Παλλάδος χώρος, ἀλλὰ καὶ γνῶσις τελειότερα τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου τοῦ Μνησικλέους προσεγένετο ἡμῖν.

(1) Περὶ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ Σχλιέμαν, ἐξ ἧς αὕτη ἡ Συλλογὴ, ἴδε τὰ Πρακτικά τῆς ἐν Ἀθ. ἀρχαιολ. Ἐταιρ. ἀπὸ Ἰαν. 1876, μέχρι Ἰαν. 1877, ἐν σελ. 12 - 14.

(2) Περὶ τοῦ ἔργου τούτου ἴδε Πρακτ. τῆς ἐν Ἀθῆν. ἀρχ. Ἐτ. ἀπὸ Ἰουν. 1874 μέχρι Δεκ. 1875, σελ. 11 καὶ 23-24. Ἔτι δὲ ἄρθρα δημοσιευθέντα ἐν τῷ Ἀθηναίῳ (περιοδικῷ Ἀθηνῶν), τόμ. 4ου (ἔτους 1875) σελ. 195-209, καὶ τόμ. 6ου (ἔτ. 1877), σελ. 287-308, (τὸ τελευταῖον ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Λυσάνδρου Καφαντζόγλου).

Ταῦτα εἰπόντες εἰς μνημόσυνον ἑταίρου καὶ εὐεργέτου τῆς Ἑταιρίας, χωροῦμεν ἐπὶ τὰ ἄλλα ῥητέα.

Ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἀπὸ ἐτῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὸ τῆς Ἑταιρίας μητρώον καὶ διεσπαρμένων ὄντων πολλαχού τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, *συνδρομῆν* τακτικὴν ἐντὸς τοῦ ἔτους κατέβαλον ἑταῖροι 165, καὶ δὴ 156 ἐκ τῶν ἐν Ἀθηναῖς οἰκούντων, 4 ἐκ Πειραιῶς, 1 ἐκ Κερκύρας, 4 ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἐτι συνέδραμον δύο σωματεῖα ἦτοι κοινά, τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν πανεπιστήμιον, ὡς συνήθως, δρ. 1000 καὶ εἰς δῆμος τοῦ βασιλείου, ὁ τῶν Πειραιέων δρ. 100.

Τὰ ὀνόματα πάντων τῶν συνδραμόντων καὶ τὰ ποσὰ τῶν ἐκάστου συνδρομῶν θέλουσιν ἀναγραφῆ ἐν τέλει ταύτης τῆς ἐκθέσεως καὶ μετ' αὐτῆς συνεκδοθῆ.

Ἐξαιρετικῶς δ' ἐνταῦθα κατ' ἔθος μνημονεύομεν τοὺς δόντας ἀπὸ 100 δραχμῶν καὶ ἀνωτέρω. Ὁ ἐν Σμύρνῃ Ἴω. Μισθὸς ἔδωκε δρ. 300, ὁ ἐν Πετροπολίει Ν. Κοντογιαννάκης δρ. 100, καὶ οἱ ἐνταῦθα Δ. Μ. Βασιλείου καὶ Δ. Μίσιος ὡσαύτως ἀνὰ δρ. 100 ἐκάτερος.

Ἐκτακτος δὲ προσφορὰ ἐκ δραχμῶν πεντακοσίων ἐστάλη ἡμῖν παρὰ τοῦ ἐν Βραίλα τῆς Ῥωμονίας Ἀλκιβ. Ἐμπειρίκου. Ὡσαύτως παρὰ τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγύπτου Ῥήγα Σκενδεράνη 34 μετοχαὶ τοῦ πατριωτικοῦ δανείου.

Εἰς ταύτας τὰς συνδρομὰς καὶ προσφορὰς προσεγένοντο κατὰ τὸ ἔτος καὶ ἄλλα τινὰ συνήθη εἰσοδήματα εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Ἑταιρίας, τόκοι δηλ. καὶ μερίσματα τῶν ἐν τῇ Ἐθνικῇ τραπέζῃ κεφαλαίων τῆς. Ἰδίως δὲ τὰ ἐκ τῶν δύο ἐπιτετεινῶν ἐκκυβεύσεων τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λαχείου. Ὅποια δὲ νῦν ἢ ἐν γένει κατάστασις τοῦ χρηματικοῦ τῆς Ἑταιρίας, βλέπετε μὲν καὶ ἐκ τοῦ διανενημμένου εἰς πάντας ἡμᾶς ἐντύπου φύλλου τοῦ ἰσολογισμοῦ, θέλετε δὲ ἀκούσῃ μετ' ὀλίγον καὶ παρὰ τοῦ ταμείου τῆς Ἑταιρίας λεπτομερέστερον.

Ἔργα ἀρχαιολογικὰ ἐντὸς τοῦ ἔτους διεξήχθησαν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου χρήμασι τῆς Ἑταιρίας τὰ ἐξῆς· Πρῶτον, ἀνασκαφαί. Ἐγένοντο δὲ ἕνδεκα, τρεῖς μὲν ἐν Ἀθηναῖς, ὀκτὼ δὲ ἐξω τῶν Ἀθηνῶν, πᾶσαι σχεδὸν καρποφόροι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ

ἤττον διὰ τὴν ἀρχαιομάθειαν ἐν γένει καὶ τὴν τέχνην ἰδίᾳ.
Ἡ πρώτη τῶν ἐν Ἀθήναις ἀνασκαφῶν ἐγένετο πρὸς τῇ βο-
ρειῇ στενῇ πλευρᾷ τῆς Ἀττάλου στοᾶς, διὰ τὴν ἐξῆς περιστάσιν.
Προσεκλήθη ἡ Ἐταιρία ἐν μηνὶ Μαρτίῳ σπευστικῶς παρὰ τοῦ
Ἵπουργείου παιδείας νὰ σκάψῃ ἐκεῖ ἐπὶ τόπου πρὸ ἐτῶν ὑπὸ
τοῦ Δημοσίου δι' ἀνασκαφὰς ἐξηγορασμένου, διότι ἔμελλε νὰ
ἀχθῆ δι' αὐτοῦ διαγωνίως καὶ σύρριζα σχεδὸν παρὰ τὸ βορειο-
δυτικὸν ἄκρον τῆς στοᾶς ἡ γραμμὴ τοῦ διὰ τῆς πόλεως σιδη-
ροδρόμου τοῦ Ψύχα, καὶ ἔδει πρότερον νὰ γνωσθῆ, μήπως τὸ
παρὰ τοῦ Ψύχα καταληφθῆσόμενον γῆπεδον κρύπτη ὑπὸ τὴν
νῦν ἐπιφάνειαν ἀρχαῖα κτίσματα. Ἡρξάντο λοιπὸν αἱ ἐργασίαι
τῆς Ἐταιρίας τῇ 23 Μαρτίου. Τὸ γῆπεδον ἦτο ἰκανῶς εὐρύχω-
ρον, σχήματος τετραγωνικοῦ ἐπιμήκους. Τὰ δὲ χῶματα τῆς ἐκ-
σκαφῆς ἔκρινεν ἡ ἐπιστατοῦσα τοῦ Συμβουλίου ἐπιτροπὴ νὰ μὴ
ἀποκομιζῶνται ἀλλαγόσε ἔξω τῆς πόλεως, ἀλλ' ὡς ἐκάστοτε
ἀνεσκάπτετο ἐν μέρει τοῦ χώρου μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους καὶ
ἠρευνᾶτο καλῶς καὶ ἐξήγετο πᾶν ὅ τι ἐν αὐτῷ εὕρισκετο ἀρχαῖον
μὴ ὄν θεμελιωμένον ἔκπαλαι, νὰ γειμίζεται πάλιν ὁ ἀνοιχθεὶς
βόθρος διὰ τῶν αὐτῶν χωμάτων καὶ οὕτω νὰ προχωρῆ ἡ ἐργα-
σία μέχρις οὗ ὁ ὅλος χώρος ἐρευνηθῆ, ὃ καὶ ἐγένετο, πλὴν ὅτι
κατὰ μῆκος τῶν τριῶν τοῦ γηπέδου πλευρῶν, ἦτοι τῆς παρὰ
τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ βορείας καὶ τῶν ἄλλων δύο, τῆς δυτικῆς
καὶ τῆς ἀνατολικῆς, τῶν παρὰ γειτονεούσας ἰδιωτικὰς οἰκίας,
ἀφήκαμεν ἄσκαπτον μίαν ὡς ἐνὸς μέτρου πλάτους ταινίαν γῆς
πρὸς ἀσφάλειαν ἀπὸ καταπτώσεων. Αἱ ἐργασίαι ἔληξαν τῇ 19
Μαΐου. Καὶ λέγομεν νῦν, ὅτι οὐδὲν θεμελιωμένον ἀρχαῖον κτί-
σμα ἢ βᾶθρον μονὸν ἐφάνη ἐν τῷ ἀνασκαφέντι χώρῳ, φρέατα
δὲ μόνον τρία τέσσαρα ἀδήλων χρόνων καὶ οὐδὲν ἔχοντα τὸ ἀξιο-
περίεργον, καθὼς καὶ τινες κακόκτιστοι θεμέλιοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ,
οὓς διελύομεν χάριν ἐξαγωγῆς τῶν ἐν αὐτοῖς ἐνεκτισμένων γλυ-
πτῶν ἢ ἐνεπιγράφων μαρμάρων, ἅπερ δὲν ἦσαν ὀλίγα οὐδὲ ὅλως
ἄσημα. Ἡϋφραναν δὲ μάλιστα τὴν ἐπιστατήσασαν εἰς τὸ ἔργον
ἐπιτροπὴν οἱ ἐντελῶς γυμνωθέντες μέχρι 5,80 μέτρων βᾶθους
τοίχοι βορείοι τῆς στοᾶς, μέχρι δηλ. αὐτῶν τῶν κατωτάτων θε-
μελίων, διότι ἐφάνησαν καλῶς συνεστηκότες καὶ ἀλώθητο πάν-

τες οἱ δόμοι αὐτῶν καὶ ἀριθμηθέντες ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς ἐξε-
χούσης ζώνης, (ἥτις εἶναι ἰσοῦψῆς τῇ ζώνῃ τῆς ἔσω τῆς στοᾶς
ὑπαρχούσης μαρμαρίνης ἐξέδρας,) εὐρέθησαν ὄντες εἰκοσιδύο (1).

Ἄλλὰ καὶ τὸ ὄχυρωματικὸν ἐκεῖνο κτίσμα, ὅπερ, ὡς πασί-
γνωστον, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ τῆς στοᾶς τοίχου χω-
ρεῖ λοξῶς πρὸς ἀνατολὰς καὶ μεσημβρίαν, γυμνωθὲν νῦν διὰ τῆς
ἐκσκαφῆς, ἐφάνη κάλλιστα ἐκτισμένον ἰσοδομικῶς εἰς βᾶθος μέ-
χρι ὀκτῶ δόμων ἰσοῦψῶν, ἐνῶ τὸ νῦν ἀνωτάτω αὐτοῦ μέρος
(ὄχι βέβαια τὸ ἀρχικόν,) ἔχει μίαν ἐκ μεγάλων πλατέων λίθων
διαθέουσαν κατὰ μῆκος ζώνην, ὁποῖαν δηλ. ζώνην εἶχον καὶ ἐν
μέρει ἔχουσιν ἔτι οἱ δύο σύγχρονοι αὐτοῦ πύργοι, οἱ προσοικοδο-
μηθέντες ποτὲ τῷ δυτικῷ προσώπῳ τῆς Ἀττάλου στοᾶς μετὰ
τὴν αὐτῆς κατερείπωσιν (2). Κατωτάτω δὲ παρὰ τοὺς τοῦ ὄχυ-
ρωματικοῦ τούτου κτίσματος θεμελίους ἐφάνη νῦν ὀχετὸς κερα-
μόκτιστος ὕδατος ὀλίγου ρέοντος ἀνατολόθεν καὶ εἰσδύοντος εἰς
μικρὸν κτιστὸν χωνευτήριον ἐν τῇ κιμαλίᾳ πρὸς τῇ γωνίᾳ τῇ
σχηματιζομένη ἐκ τῆς συμβολῆς τοῦ τοίχου τούτου πρὸς τὸν
ὀπίσθιον τῆς στοᾶς (3).

(1) Ἐκαστος τῶν δόμων προέχει μικρὸν καθ' ὅσον χωρεῖ εἰς βᾶθος ὁ τοίχος,
καὶ τοῦτο οὕτως μέχρι μέτρων 4,60, ἐκεῖ δὲ διὰ μιᾶς ἢ προοχῆ γίνεται μεγαλ-
λιτέρα, ἕως μιᾶς σπιθαμῆς. Ἐγνώσθη δὲ παρατηρήσει ἀκριβεῖ, ὅτι τὸ ἐκεῖ παρὰ
τὸν τοῖχον ἔδαφος εἶναι σκυρωτόν, ἐκ παλαιῶν βεβαίως χρόνων. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ
ἀνωτέρω ἢ γωνία τοῦ τοίχου τῆς στοᾶς ἢ βορειοανατολικῆ, ἕως ἐν ἀνάστημα
ἀνθρώπου, ὁράται ἐπιεικῶς ἀποτετριμμένη, πιθανῶς παθοῦσα τοῦτο ἐκ τῆς προσ-
τριβῆς τῶν ἀρχαίῳθεν παρερχομένων ἐκεῖ κάτω ἀνθρώπων τε καὶ ὑποζυγίων καὶ
ἄμαξῶν. Ἡ δὲ προοχὴ τοῦ τοίχου ἢ μεγαλλιτέρα, ἢ εἴπομεν, οὕτω χωρεῖ ἔτι
κατωτέρω εἰς βᾶθος 1,20 μέτρον, ὥστε νὰ ἀποτελῶνται τὸ ὅλον μέτρα 5,80.
Ἐκεῖ δὲ εἶδομεν ἀναβλῦσαν ὀλίγον ὕδωρ. Ἄλλὰ καὶ κατωτέρω ἔτι ἐφάνησαν
εἰσχωροῦντες ἐν τῷ φυσικῷ ἐδάφει θεμέλιοι λίθοι, ἀνωμάλως καὶ προιονηδὸν ἐξέ-
χοντες, ὁποῖους ἄλλοτε εἶδομεν ἐν τοῖς ἀνατολικῶς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου μα-
κροῖς προστεχίσμασιν.

(2) Ὑπῆρχεν, ὡς γνωστὸν, καὶ τρίτος πύργος, ὃν ἡ Ἐταιρία ἡμῶν καλῶς
ποιούσα διέλυσε πρὸ πολλῶν ἐτῶν, ἐξαγαγούσα δ' ἐξ αὐτοῦ πολλὰ καὶ καλὰ γλυ-
πτὰ καὶ ἐνεπίγραφα μάρμαρα τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων, ἀνήρρεσεν ἅμα καὶ τὴν
ἀρχαιολόγων τινῶν ἐσφαλμένην δόξαν, ὅτι δῆθεν ἦσαν τὰ κτίσματα ταῦτα ὑπο-
λείμματα τῆς περιφήμου Ποικίλης στοᾶς. Θὰ ἔλθῃ δέ, ἐλπίζομεν, προσεχῶς ὁ
καιρὸς τῆς καθαιρέσεως καὶ τῶν ἄλλων δύο πύργων, ὅταν ἡ Ἐταιρία ἐπιληφθῇ
τοῦ ἔργου τῆς τελείας ἀναδείξεως τῆς Ἀττάλου στοᾶς, ἐξαγορασθειῶν ἤδη οἰ-
κιῶν τινῶν ἰδιωτικῶν, τῶν ἐπ' αὐτῆς ἐπικαθημένων.

(3) Ἡ συμβολὴ αὕτη σημειωτέον ὅτι εἶναι ἀπλῆ προσπληθίσαις, προσκόλ-

Δὲν εἶναι δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις περιττὸν νὰ ῥηθῆ ἡ σήμερον καὶ τοῦτο. ὅτι ἡ στερεὰ καὶ τεχνικὴ ἐξ ὁμοφυοῦς ὕλικου κατασκευὴ τοῦ ὄχυρωματικοῦ τούτου κτίσματος φαίνεται ἀποκρούουσα τὴν ἰδέαν τοῦ ὅτι ἐκτίσθη ποτὲ σπουδαστικῶς ἐν καιρῷ ἐπιχειμένης εἰσβολῆς βαρβάρων ἐθνῶν, ἐξ ἐναντίας δεικνύεται ὡς ἔργον ἀπὸ μεγάλης παρασκευῆς καὶ ἐν χρόνῳ μακρῷ ἐκτελεσθέν.

Τὰ ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἐξαχθέντα διαφόρου ὕλης ἀρχαῖα δὲν ἦσαν, πλὴν τριῶν ἢ τεσσάρων, ἀξιόλογα. Ὅμως δὲ καταλεχθήτωσαν ἐνταῦθα συνοπτικῶς.

ΛΙΘΙΝΑ

Ἀρχιτεκτονικὰ μέλη καὶ φρούστομα καὶ σαρκοφάγων τεμάχια.....	33
Γλυπτὰ τεμάχια (περιφερῆ τε καὶ ἀνάγλυφα καὶ κε- φαλαί) ἐν οἷς μία Μήτηρ θεῶν ἐν ναϊδίῳ.....	53

Ἐπιγραφαί

Ψηφίσματα.....	2
Ἀναθηματικαί.....	5
Ἐφηβικὴ.....	1
Κατάλογοι ὀνομάτων διάφοροι.....	4
Ἐπιτύμβιαι.....	4
Ἀδιάγνωστοι εἰσέτι.....	6
Εἰς μεταφορὰν.....	22 (1)
	108

λησις, ὅχι σύμφυσις ἢ συμπλοκὴ τοίχων ὀργανικῆ. Παρατηροῦμεν δὲ σήμερον ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ E. Curtius, τῷ ἐπιγραφόμενῳ Die Stadtgeschichte von Athen, ἐν πιν. VI. ὑπάρχει σχέδιον ἐν ᾧ ἡ συμβολὴ αὕτη δὲν φαίνεται οὐδὲ ποσῶς, ἐχαράχθη δ' ὁ ὄχυρωματικὸς τοῖχος ἀρχόμενος ἐξωτέρω τῆς στοᾶς καὶ λαμβάνων ἀνατολικόθρυσιν διεύθυνσιν. Ἄλλὰ καὶ πρότερον καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν τῆς Ἐταιρίας ἀνασκαφῆν τὸ σημεῖον τῆς συμβολῆς ἐφαίνετο ἀριδηλότατα τοῖς πᾶσιν, καὶ ὅτι ὁ ὄχυρωματικὸς τοῖχος ἔχει νοτιανατολικὴν διεύθυνσιν. Οὕτω δέ, ὡς ἡμεῖς λέγομεν, ἐχαράχθησαν τὰ ὄντα ἤδη καὶ παρὰ τῷ Wachsmuth (Die Stadt Athen) καὶ παρ' ἄλλοις.

(1) Τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἐδημοσιεύθησαν ἤδη πέντε, ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1890, σελ. 105-110.

Ἐκ μεταφορᾶς. 108

ΠΗΛΙΝΑ

Ἀγγεῖον κοινόν. 1
 Κωνικὰ καὶ πυραμιδοειδῆ σωματία. 2 3

ΧΑΛΚΑ

Νομίσματα (Βυζαντινά, Φραγκικὰ, Ἐνετικὰ καὶ νε-
 ωτερικὰ) τὰ πλείστα ἐφαρμμένα. 31
 Σφραγῖς νεωτερικῆ. 1
 Τὸ ὅλον κομμάτια. 143

Ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην δρ. 2,826.70.

Ἐπιλέγομεν δὲ ὅτι τὸ Συμβούλιον δις ἤδη ἐγγράφως παρε-
 κάλεσε τὸ Ὑπουργεῖον παιδείας, ὅπως ληφθῆ πᾶσα πρόνοια ὑπὲρ
 τοῦ νὰ μὴ πάθῃ τινὰ βλάβην ἐκ τοῦ πολλοῦ πλησιασμοῦ τοῦ
 σιδηροδρόμου ἢ ἀρχαία οἰκοδομή, μηδέ, καταλαμβανομένου ὅλο-
 κλήρου τοῦ τέως δημοσίου γηπέδου, προσκολληθῶσι τυχὸν εἰς
 αὐτὴν κτίσματα σιδηροδρομικῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἐλπίζει, ὅτι θὰ
 εἰσακουσθῆ. Ὑπάρχει δὲ καὶ τις ἄλλοία ἐλπίς ἢ μᾶλλον εὐχὴ ἐν
 τοῖς στήθεσι τῶν φιλαρχαίων κρυπτομένη ὑπὲρ τοῦ νὰ ματαιωθῆ
 ὅλως ἢ ἐκεῖθεν διέλασις τοῦ σιδηροδρόμου, ἂν ἐν τῇ διὰ τῆς πό-
 λεως μακροῦ γραμμῆ ἐπιπροσθήσῃ κανὲν ἀρχαῖον σημαντικὸν οἰ-
 κοδόμημα, ὅτε θὰ εἶναι πάντως ἀνάγκη αἰ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ
 νόμου σχετικαὶ διατάξεις νὰ ἰσχύσωσιν ἀπαραβάτως.

Ἡ δευτέρα τῶν ἐν Ἀθήναις ἀνασκαφῶν τοῦ ἔτους εἶναι ἡ πρὸς
 δυσμὰς τοῦ ὥρολογίου Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου, ἐν τῷ γη-
 πέδῳ τῆς πρὸ ἐτῶν τινῶν ἐξαγορασθείσης καὶ καθαιρεθείσης οἰ-
 κίας τοῦ ἱατροῦ Λύτσικα. Ἐκεῖ αἱ ἐργασίαι, ἅς πρὸ πολλοῦ εἶχεν
 ὑποσχεθῆ ἡ Ἐταιρία, ἤρξαντο τῇ 22 Μαΐου, ἐξακολουθοῦσι νῦν
 καὶ ἐξακολουθήσουσιν ἐπὶ πολὺ, πιθανῶς ἐπὶ ἔτη, πόσα ἄδηλον·
 διότι ταύτην τὴν τύχην ἔχουσι τὰ ἀρχαιολογικὰ ἔργα, ὅχι μό-

νον παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς λ.χ. ἐν Ἰτα-
λία. Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1884 εἶχε προαναγγεῖλῃ εἰς τοὺς Ἑ-
ταίρους τὸ τότε Συμβούλιον τῆς Ἐταιρίας τὴν ἀνασκαφὴν, ὡς
προσεχῆ, ὅτε καὶ ἐξετέθησαν οἱ λόγοι οἱ πείθοντες πάντα τινά,
ὅτι βεβαίως αἱ σκαπάναι τῶν ἐργατῶν ἐμελλον ν' ἀναδείξωσι
κρυπτόμενον ὑπὸ τὴν γῆν οἰκοδόμημα μέγα καὶ ἀξιόλογον(1),
τὰ δὴ νῦν πάντα τελεῖται. Θαυμάζουσι σήμερον οἱ διαβαίνοντες
ἐκεῖθεν τὸ πλήθος τῶν ἀναφανέντων κίωνων καὶ μάλιστα τὸ πρό-
πυλον ἢ πρόστων τὸ πρὸς τὸ ὠρολόγιον τοῦ Κυρρήστου ἐστραμ-
μένον. Ἄλλ' ἐρωτῶντες τοὺς ἐπιστατοῦντας εἰς τὴν ἀνασκαφὴν,
« τί εἶναι τὸ κτίριον αὐτό; » καὶ μὴ λαμβάνοντες βεβαίαν ἀπό-
κρισιν, ἀποχωροῦσιν ἀθυμότεροι οἱ πολλοί, τινὲς δὲ ἀναμιμνη-
σκόμενοι, ὅτι ἔχουσιν οἶκοι τὸν Πausανίαν, σπεύδουσι ν' ἀνελί-
ξωσι τὰς σελίδας τῆς περιηγήσεώς του, μὴ ὑποπτευόμενοι, ὅτι
οὐδὲν θὰ εὔρωσιν ἐν αὐταῖς, ὡς οὐδὲ περὶ τοῦ ὠρολογίου τοῦ
Κυρρήστου, περὶ τῆς Πnyκός, καὶ περὶ ἄλλων τινῶν ἔγραψεν ὁ
Pausanίας, ἢ, γράψαντος αὐτοῦ, δὲν μᾶς τὸ παρέδωκαν οἱ ἀν-
τιγραφεῖς του. Ἡμεῖς δ' ἐνταῦθα σήμερον, πρὶν ἢ εἶπωμεν, ὅ-
ποιον πιθανώτατα ἢ σχεδὸν βεβαίως δύναται νὰ λάβῃ ὄνομα ἢ
ἀνασκαπτομένη οἰκοδομή, προτάσσομεν εἰσαγωγικῶς τὰδε·

Ἡ Ἐταιρία ἀρχομένου τοῦ ἔργου εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν της
μόνον τὸ γήπεδον τοῦ Λύτσια καὶ αὐτὸ ἀνέσκαπτεν, ἀφείσα
μάλιστα τὰ νοτιώτατα καὶ ὑψηλότερα αὐτοῦ μέρη ἄσκαπτα,
ἐνθα καὶ δωμάτια τινὰ εὐτελῆ δὲν καθήρесе μέχρι τοῦδε, ὡς
χρησιμεύοντα τὸ μὲν εἰς προσωρινὴν ἐναπόθεσιν κινητῶν ἀρ-
χαιῶν, τὸ δὲ εἰς κατοικίαν μιᾶς πτωχῆς οἰκογενείας, ἀπὸ ἐτῶν
ἤδη φυλαττούσης τὸ ἀρχαιοβριθές γήπεδον. Μετ' οὐ πολὺ δέ,
ἀφοῦ ὁ Τουρκικὸς λουτρῶν, ὁ δυτικῶς τοῦ γηπέδου τούτου ἀπε-
δείχθη ἐπιπροσθῶν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς ἀνασκαφῆς, ὡς ἐκτισμέ-
νος καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς ἀρχαίας οἰκοδομῆς, συνεχώρησεν ἡ Κυ-

(1) Ἐγνωρίζετο μὲν πρὸ πεντηκονταετίας, ὅτι τὸ ἀνατολικονότιον αὐτοῦ μέ-
ρος ὑπῆρχεν ἐν τῷ βάθει τοῦ γηπέδου τοῦ Λύτσια, ἢ δὲ προέκτασις του πρὸς
βορρᾶν ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀρτοποιείου, ἀλλὰ ἡ πρώτη περὶ αὐτοῦ
ἀκριβεστέρα ἀφήγησις μετὰ καὶ τινος ἰχνογραφήματος ἐδόθη ἐν ἔτει 1865 ὑπὸ
τοῦ Bernh. Schmidt ἐν τῷ Rhein. Mus. XX, σελ. 161.

βέρνησις εἰς τὴν Ἑταιρίαν νὰ τὸν καθαιρέσῃ, καὶ ἐδόθη αὐτῇ τότε καὶ ὑπόσχεσις ὅτι θὰ καταργηθῇ καὶ ἡ βορείως τοῦ αὐλογύρου τοῦ Λύτσια καὶ τοῦ λουτρῶνος ὁδὸς Ἑπαμινώνδα, θὰ μετατοπισθῇ δὲ ἐν καιρῷ εὐθέτῳ ἀλλαγῶ καὶ τὸ ἐπὶ τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς ὁδοῦ ταύτης κείμενον στρατιωτικὸν ἀρτοποιεῖον, ὅπως δυνηθῇ ἡ Ἑταιρία νὰ καθαιρέσῃ τὰ ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ κτίσματα χάριν τῆς ἀνασκαφῆς, διότι ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει καὶ φαίνεται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἡ συνέχεια τῆς πολυστύλου ἀρχαίας οἰκοδομῆς καὶ μάλιστα ἐν τῶν ὑψηλότατα αὐτῆς διασωθέντων μερῶν, κίονες δύο ὀρθοὶ μετὰ κιονοκράνων καὶ ἐπιστυλίου. Ἐκ τούτων πάντων μέχρι τῆς ὥρας συνετελέσθη μόνον ἡ καθαιρέσις τοῦ λουτρῶνος ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας, ἐλπίζομεν δὲ καὶ τὰ ἄλλα ὑπεσχημένα πάντα νὰ λάβωσι τέλος αἴσιον, ἀφοῦ εἶδομεν, ὅτι οὐδεμία παρενεβλήθη δυσκολία τῇ Ἑταιρίᾳ εἰς τὸ νὰ ἀνασκάψῃ μέρος ἱκανὸν τῆς ὁδοῦ Ἑπαμινώνδα καὶ ὅλον τὸ πλάτος τῆς μεταξὺ τοῦ κιγκλιδοφράκτου νεωτερικοῦ περιβάλλου τοῦ Ὁρολογίου καὶ τοῦ γηπέδου Λύτσια, ἔνθα μάλιστα ἀπεκαλύφθη τὸ ἐπιφανέστατον μέρος τῆς ἀρχαίας οἰκοδομῆς, τὸ Πρόπυλον.

Ταῦτα ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον νὰ ἀφηγηθῶμεν, ὡς προῦποδεικνύοντα τὴν μέλλουσαν τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης πορείαν, ἥτις (ἂς μὴ σιγηθῇ καὶ τοῦτο) δυσχέρειαν μίαν μεγάλην θὰ ἔχῃ εἰς τὸ μέλλον νὰ νικήσῃ, ὅποταν ἡ Ἑταιρία καὶ ἡ Κυβέρνησις ἐπιδιώξωσι τὴν καθαιρέσιν οὐκ ὀλίγων πρὸς δυσμὰς ἐπιπροσθουσῶν οἰκιῶν καὶ τοῦ ἐν μέσῃ σχεδὸν τῇ ὁδῷ μικροῦ τῶν Δυτικῶν ναοῦ, ἵνα οὕτω χωρήσωσιν ἀπαρακωλύτως αἱ σκαφαὶ μέχρι τοῦ Τετρακιονίου τῆς Ἀθηναῆς ἀρχηγέτιδος, μεθ' οὗ φαίνεται ἐν σχέσει οὕσα ἡ νῦν μόνον κατὰ τὸ ἐν περίπου ἕκτον ἢ ἔβδομον μέρος τῆς ὑφ' ἡμῶν ἐκχωσθεῖσα πολυστύλος οἰκοδομῆς.

Τὸ μέρος αὐτῆς τοῦτο εἶναι ἡ νοτιοανατολικὴ γωνία ἐνὸς ὅλου, εὐλόγως ὑποτιθεμένου τετραγώνου ἐπιμήκους, καὶ παρουσιάζεται νῦν εἰς σχῆμα κεφαλαίου γράμματος γάμμα, πρὸς ἄρκτον βλεπόντων καὶ δύσιν τῶν δύο αὐτοῦ σκελῶν.

Καθὼς δὲ βλέπουσιν οἱ ἐν Ἀθήναις τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ἐπισκεπτόμενοι καὶ καθὼς θέλει δείξῃ τὸ ἐν τέλει τῆς παρουσίας

ἐκθέσεως δημοσιευθησόμενον σχέδιον (1), ὁρῶνται ἐν τῷ μέχρι τοῦδε ἀποκαλυφθέντι χώρῳ τάδε·

Ἐκτενὲς δάπεδον ὑπαίθρον, μεγάλας τετραγώνους πλαξίν ἐστρωμένον καὶ περὶ αὐτό, (νῦν δηλ. μόνον ἐντὸς τῶν δύο τοῦ γάμμα σκελῶν) κίονες ὀρθοὶ μαρμάρينوι, ὑπόλειμμα στοᾶς, ὅχι ὅλον τὸ ποτὲ ὕψος των σώζοντες δεκατέσσαρες. Οὗτοι ἴστανται ἐπὶ στυλοβάτου κατὰ μίαν βαθμίδα ὑψηλοτέρου τοῦ πλακοστρώτου ὑπαίθρου καὶ ἐπὶ βάσεων Ἰωνικοῦ ρυθμοῦ, ὄντες ἀρράβδωτοι. Ἰπὸ τὴν βαθμίδα δὲ ὀχετὸς καλῶς ἐκ πύρου πεποιημένος περιθεῖαι διὰ τὰ ὄμβρια ὕδατα. Τὸ κατὰ βάθος ἦτοι πλάτος τῆς στοᾶς δάπεδον εἶναι, καὶ ἦτο ἴσως ἔκπαλαι, ἄστρωτον. Ὅπισω δὲ αὐτῆς ὑπάρχει ἄλλος ἴσου βάθους χῶρος κευχωρισμένος διὰ χαμηλοῦ μαρμαρίνου στυλοβάτου, ἄστρωτος καὶ αὐτός, διαιρούμενος εἰς δωμάτια μετρίου μεγέθους, ὧν τινα διακρίνονται σαφῶς, ἔχοντα μαρμάρινον τὸν πρόσθιον τοῖχον, διακοπτόμενον διὰ τῶν θυραίων αὐτῶν ἀνοιγμάτων, ὑψύμενον δὲ μέχρι ἐνὸς καὶ ἡμίσεος περίπου μέτρου, ἐνθα ζώνη τις μετὰ κυματίου ὡς γείσωμα ὑποδεικνύει ἡμῖν, ὅτι ἡ ἀνωτέρω αὐτοῦ τοιχοδομία θὰ ἦτο ποτε ἐξ ἀλλοίου ὑλικοῦ πεποιημένη. Ὁ τοίχος ὅμως οὗτος ὁ μαρμάρινος καὶ ἡ εἰς δωμάτια διαίσεις διὰ θυρῶν πανταχοῦ δὲν σφίζεται, ἀλλὰ, κατὰ τὸ πλεῖστον, τὸ κάτω του μόνον μέρος τὸ μαρμάρινον, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐπὶ τοῦ πρὸς δύσιν σκέλους τοῦ γάμμα κίονες ἐννεὰ ἀρράβδωτοι καὶ ἄνευ βάσεων καὶ εἰς ὅχι ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν ἴστανται νῦν, ὡς τις δευτέρα στωϊκῆ σειρά, ἐπίσης καὶ αὐτοί, ὡς οἱ τῆς προειρημένης στοᾶς οὐχὶ τὸ ἀρχικὸν αὐτῶν ὕψος σώζοντες. Φαίνεται δὲ ἐκ πολλῶν τεκμηρίων, ὅτι ἔκπαλαι μετασκευὴ ἐνταῦθα ἐγένετο. Περαιοῦται δὲ κατὰ τὸ βάθος του ὁ χῶρος οὗτος ὁ δεύτερος, ὁ τῶν ποτὲ δωματίων, ἐν τῇ μακροτέρᾳ νοτίῳ γραμμῇ τῆς ὅλης οἰκοδομῆς, διὰ τοίχου ἐκ παρίνων λίθων, συγχερατούντος τὸ ἐκεῖ φυσικὸν τῆς γῆς ὕψωμα, οὕτω δ' ἐν μέρει καὶ ἐν τῇ πρὸς ἀνατολὰς γραμμῇ.

Ἐπὶ δὲ ταύτης τῆς ἀνατολικῆς γραμμῆς τῆς ὅλης οἰκοδομῆς ἐν ἀποστάσει ἰκανῇ ἀπὸ τῆς γωνίας, τῆς συναπτούσης τὰ δύο

(1) Ἴδε πῖνακα Α.

τοῦ γάμμα σκέλη προέχει ὄχι πολὺ τὸ Πρόπυλον, ὃν εὐρύχωρον, μεγίσταις καὶ παχείαις πλαξί ἐστρωμένον καὶ τέσσαρσι πολὺ παχυτέροις τῶν τῆς στοᾶς κίοσι κεκοσμημένον καὶ τριπλῶ πυλαίφ ἀνοίγματι ἀνεωγμένον πρὸς τὰ ἐντός, μεθ' ὃ δύο ἄλλοι κίονες ὀρθοὶ μικροτέρων διαστάσεων ἴστανται, ἡ δ' ἔνθεν καὶ ἔνθεν παραστάς κεκολοβωμένη ὁράται. Καὶ οὗτοι δὲ οἱ κίονες, οὐ σφύζοντες νῦν τὸ ἀρχικόν των ὕψος, βαίνουσιν ἐπὶ βάσεων Ἰωνικῶν καὶ εἶναι ἀρράβδωτοι. Διὰ τοῦ Προπύλου τούτου ἐξήρχοντό ποτε οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν ὑψηλοτέραν φυσικῶς πλατεῖαν, ἐφ' ἧς ἱδρυταὶ τὸ Ὠρολόγιον τοῦ Κυρρήστου ἀνδρός. Ἀλλὰ τὴν ἐξοδὸν ταύτην εὕρομεν, ὅτε ἐσκάπτομεν, κεκλεισμένην ἦτοι ἀπικοδομημένην διὰ κλίμακός τινος ἀνωφεροῦς, καταλαμβανούσης τὸ ὅλον πλάτος τοῦ Προπύλου, καὶ ἀρχομένης, παράδοξον εἰπεῖν, ἀπὸ μέσων τῶν τεσσάρων κίωνων, κατεσκευασμένης δὲ πάνυ στερεῶς ἐκ λίθων πωρίνων. Παραδοξότερον δὲ εἰπεῖν, ὅτι ἀφοῦ ταύτην ἀκόθητον καὶ κακὸςχημον οὔσαν καθηρέσαμεν, ὡς ἔπρεπεν, εὕρομεν ὑπ' αὐτὴν, μετὰ τινα συμπεφορημένα χώματα, ἄλλην ὁμοίαν εἰς βάθος ἐνός καὶ ἡμίσεος περίπου μέτρου, ἐπικαλύπτουσαν καὶ αὐτὴν τὰ καλὰ καὶ σχεδὸν ἄθικτα μάρμαρα τοῦ στυλοβάτου τοῦ Προπύλου καὶ τῆς βαθμίδος αὐτοῦ τῆς πρὸς τὰ ἐξω. Πειθόμεθα δέ, ὅτι αἱ δύο αὗται κλίμακες ἐν διαφοροῖς μὲν, ἐπιεικῶς δὲ παλαιοῖς χρόνοις κατεσκευάσθησαν δι' οἰουσδήποτε λόγους, διότι εἶδομεν τῆς δευτέρας τούτων προέκτασίν τινα χωροῦσαν πρὸς τὰ ἄνω καὶ δὴ εὐθὺ πρὸς τὰς τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων ἐκείνας καμάρας τὰς κατὰ νῶτον τοῦ Ὠρολογίου. Ταύτης τῆς προεκτάσεως τοὺς οὐχὶ καλῶς συνεστηκότας λίθους δὲν διελύσαμεν, ἀλλ' ἀφήκαμεν κατὰ χώραν, ἐπειδὴ ἐφάνησαν ὄντες ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους καὶ οὐδεμία ἦτο χρεῖα νὰ μετακινήσῃ.

Πρὸ τοῦ Προπύλου δὲ εὕρομεν ὑδραγωγὸν ἐπιμελέστατα κατεσκευασμένον πωρίνοις λίθοις, ἐξ οὗ ἀφηρέσαμεν τοὺς σκέποντας αὐτὸν μεγάλους λίθους, ἵνα ἀναδειχθῇ καθ' ὅλοκληρίαν ἡ προειρημένη μαρμαρίνη τοῦ Προπύλου βαθμῆς, δὲν μετεκινήσαμεν δὲ τοὺς ἄλλους λίθους, δι' ὧν ἔτι ὁ ἀγωγὸς σκέπεται, κάμπτων τὴν ἀνατολικοβόρειον γωνίαν τοῦ Προπύλου καὶ λαμβάνων ἤδη ἱξιν λοξὴν πρὸς δύσιν καὶ ἄρκτον, εἰσχωρῶν δὲ εἰς τὸν ἔτι ἄσκα-

πτον χώρον, πιθανῶς ὑπὸ τὸ πλακόστρωτον ὕπαιθρον, ἂν σφίζε-
ται αὐτὸ καὶ ἐκεῖ (1).

Τὰ μέχρι τοῦδε ῥηθέντα περὶ τῶν φανέντων μερῶν τῆς οἰκο-
δομῆς ταύτης, εἰ καὶ φαίνονται μακρά, δὲν εἶναι ὁμῶς καθ' ἃ
πέπεισμαι, ἐπαρκῆ οὔτε ἀρχιτεκτονικῶς οὔτε ἄλλως. Ἄλλ' ἀνάγκη
νὰ περιορίσω τὸν λόγον καὶ ἰδίως νὰ μὴ θίξω τὸ ζήτημα τοῦ ἂν
εἶχεν ἢ δὲν εἶχεν ἔτι καὶ ἄλλην πρὸς ἀνατολὰς ἐξόδον ἢ οἰκοδομῆ
κατὰ τὴν ἰξιν αὐτῆς τὴν ἐπ' ἄρκτου, ὥστε εἰς τὸ μεταξύ τῶν δύο
ἐξόδων διάστημα νὰ ἀντικρύζη τὸ τῆς Ἀθηναῶν ἀρχηγέτιδος τε-
τρακιδίου. Ταῦτα θὰ δεῖξωσιν αἱ μέλλουσαι ἀνασκαφαί. Ἄλλὰ
πάντως εἶναι χρεῖα νὰ ῥηθῶσιν ὀλίγα τινὰ ἔτι περὶ τοῦ κατὰ
πιθανότητα πολλὴν δοτέου ὀνόματος εἰς τὴν ἀνασκαπτομένην
οἰκοδομήν. Πρὸ ἐβδομάδων τινῶν ἔτι εἶχομεν οὐ μικρὰς ἀμφι-
βολίας, ἀλλὰ νῦν ἐκ τεκμηρίων τινῶν, ἃ ἐν τῷ μεταξύ πλειότερον
ἐμελετήθησαν, πειθόμεθα σχεδὸν ἐντελῶς, ὅτι τὸ κτίσμα τοῦτο,
εἰ μὴ ἐξ ἀρχῆς τῆς κτίσεώς του, πάντως ὁμῶς ἐπὶ τῶν μετὰ
Χριστὸν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἦτο ἀγορά. Πρῶτον τεκμήριον ἡ εὐ-
λόγως ἔνεκα τῆς τοπικῆς θέσεως ὑποτιθεμένη ὀργανικὴ σχέσις τοῦ
Τετρακιδίου τῆς Ἀθηναῶν πρὸς τοῦτο τὸ κτίσμα καὶ ἡ ἐκεῖ ἐνι-
δρυμένη ἔκπαλαι πασίγνωστος ἐπιγραφὴ ἢ περιέχουσα Καισα-
ρικὴν διάταξιν περὶ τῶν γεωργούντων τὸ ἔλαιον καὶ τῆς ὀφειλο-
μένης ὑπ' αὐτῶν καταφορᾶς εἰς τὸ δημόσιον κτλ. Δεύτερον ἀνα-
θήματα ἀγορανόμων μαρμάρια μετὰ κοιλωμάτων χωρητικότη-
τος, μέτρα δηλ. ἐπίσημα δύο εὑρεθέντα νῦν ἐν τῷ ἀνασκαφέντι
χώρῳ καὶ ἄλλα ὁμοία πρὸ πολλῶν ἐτῶν περὶ τοὺς αὐτοὺς τό-
πους εὑρεθέντα. Τρίτον ἐνδεικτικώτερον ἔτι τεκμήριον· ἐπὶ τοῦ
στυλοβάτου τῆς κυρίας στοᾶς, τοῦ πατουμένου, μεταξύ δύο κί-
ων ἐφάνησαν κατ' εὐθυγραμμίαν τέσσαρα κοιλώματα κυκλικὰ
μικρὰ ὡς τρυβλία, ἐπιμελέστατα πεπονημένα, ὀλίγον ἀπ' ἀλλή-
λων διαφέροντα κατὰ τὴν διάμετρον (τὸ δυτικώτατον 0,045, τὰ
ἄλλα κατὰ σειρὰν 0,040 καὶ 0,020 καὶ 0,010) καὶ τὸ βάθος των
ἀπὸ 0,025 ἕως 0,015 σμικρυνόμενον, μέτρα δηλ. καὶ αὐτὰ ὄντα
χωρητικότητος (τί γὰρ ἄλλο;) διὰ ξηρούς, ὡς ὑποθέτομεν,

(1) Αὕτη ἡ κάμψις καὶ προχώρησις τοῦ ἀγωγοῦ κατὰ λάθος συμβάν δὲν ἔδη-
λώθη ἐπὶ τοῦ δημοσιευομένου σχεδίου.

καρπούς. Τέταρτον ὡσαύτως λίαν ἐνδεικτικόν· γραμμὴ τις λεπτὴ ὀριζόντιος, μήκους 0,365, ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ τῆς περιφέρειας ἐνὸς τῶν κίωνων τῆς στοᾶς, καὶ ἄλλη ὁμοία, ἀκριβῶς ἰσομήκης, ἐπὶ τῆς περιφέρειας τοῦ κατ' ἀντικρὺ κίονος τῆς αὐτῆς σειρᾶς· ἀμφοτέροι αἱ γραμμαὶ εὗρηνται εἰς ὕψος τὸ αὐτὸ (1,004) ἀπὸ τῆς βάσεως ἑκατέρου τῶν κίωνων, ἔχουσαι ἔτι καὶ κάθετα γραμμίδια ἐφ' ἑαυτῶν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἐπὶ τῶν ἄκρων των. Ἦσαν, ὡς φαίνεται, πῆχεις ὑπὸ τῆς δημοσίας ἀρχῆς τῶν μετρονόμων χαραχθεῖσαι (1). Πέμπτον καὶ τελευταῖον, ἐπιγραφαὶ τρεῖς γράμμασι τῶν μ. Χ. Ῥωμαϊκῶν χρόνων, πιθανῶς αὐταὶ ἐγκεκολλημέναι ὑπὸ ἰδιωτῶν, αἱ μὲν δύο ἐπὶ κίωνων, λέγουσαι, ἡ μὲν « Ἐλαφθο | λίου τόπος | Κονωλῆγου » (2), ἡ δὲ ἄλλη « Ἀγαθῆ τύχη | τόπος | Ἐπιφάνου »· ἡ δὲ τρίτη ἐπὶ τοῦ πατουμένου στυλοβάτου τῆς κυρίας στοᾶς ἔχει τὰ γράμματα « Τόπος | Ἀγαθοκλῆ | εὐτυχεῖτω », βλέποντα τὸν οὐρανόν. Τὴν σημασίαν τῶν τριῶν τούτων ἐπιγραφῶν ὅτι εἶναι δηλωτικαὶ τόπων, ἐνθα πωλταὶ ὠνίων ἐκάθηντο, ἡ εἶχον ἐσωτέρῳ ἐν τοῖς τῆς στοᾶς δωματίοις τὰ ἐργαστήριά των, πᾶς τις εὐκόλως κατανοεῖ.

Τοσαῦτα περὶ τοῦ διδομένου νῦν εἰς τὸ κτίσμα ὀνόματος ἀρκοῦσι, μέλλοντα ἔτι νὰ ἐπικυρωθῶσι βεβαιότερον ὅταν αἱ περαιτέρω πρὸς δυσμὰς καὶ ἄρκτον σκαφαὶ ἀποδείξωσιν, ὅτι εἰς χώρος ἐναυῦθα μέγας ὑπαιθρος, ἐν τὸ περιλαμβάνον αὐτὸν στωϊκὸν κτίσμα ἦτο, ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ Τετρακιονίου, ἔχον ἐκεῖ τὴν εἰσοδὸν του, αὐτὴν δὴ τὴν Πύλην τῆς ἀγορᾶς, ἣν ἀπὸ πλείστων ἐτῶν καλῶς ποιοῦντες οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ ὠνόμασαν οὕτως, ἐν μόνον οὐ δυνηθέντες νὰ διαλευκάνωσιν ἱκανῶς, διὰ τί ἡ ἐν τῷ ἐπιστυλίῳ τῆς ἐπιγραφῆς λέγει ἀνατεθειμένον τὸ κτίσμα ἀπλῶς Ἄθηνᾶ ἀρχηγέτιδι, ἄνευ τινὸς ἄλλης εἰδικῆς ἐνδείξεως ἢ προσδιορισμοῦ (3).

(1) Τὴν ἐπὶ τῶν κίωνων ὑπαρξίν τῶν γραμμῶν τούτων πρῶτος τῇ 28 Σεπτεμβρίου παρατήρησεν ὁ φιλόμαχος κ. Γ. Χρυσάφης καὶ ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν.

(2) Τὸ ἄσμενον καὶ ἐν τῇ παραληγοῦσῃ ἀνορθόγραφον Κονωλῆγου (παράθγαλμα, πιθανῶς τοῦ ἄλλως μάλα σεμνωμένου ἀνδρὸς Ἐλαφθολίου) ἐρμηνεύεται ἐκ τῆς Λατινικῆς γλώσσης εὐχερῶς.

(3) Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη κατὰ τοὺς πολὺ ἀσφαλεῖς ὑπολογισμοὺς τοῦ Βοιχίου πίπτει εἰς ἐν τῶν μεταξὺ τοῦ 12 πρ. Χ. καὶ 1 μ. Χ. ἐτῶν.

Τὰ σποράδην ἐν τοῖς χώμασι τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἢ ἐν θε-
μελίοις ἀμόρφους ἐνεκτισμένα ἀρχαῖα ὕλης διαφόρου, ἀ ἀνελέξα-
μεν, ἦσαν καὶ πλεοτέρα καὶ κατὰ τι ἀξιολογώτερα τῶν τῆς προ-
τέρας. Καταλέγομεν καὶ αὐτὰ ὡς ἐξῆς·

ΛΙΘΙΝΑ

Ἀρχιτεκτονικὰ μέλη (ὧν τὰ πλεῖστα ἐκ τοῦ θριγκοῦ τοῦ Ἰωνικοῦ τῆς οἰκοδομῆς αὐτῆς) ἔτι φρούστομα καὶ σαρκοφάγων τεμάχια	54
Γλυπτὰ τεμάχια περιφερῆ τε καὶ ἀνάγλυφα καὶ κε- φαλαί, ἐν οἷς Ἀθηνᾶς κεφαλή, Ἐκάτης τριμόρφου κορ- μός, Ἐρωτος κορμός, δύο Μητέρες θεῶν ἐν ναϊδίοις, ἐν νεκρόδειπνον, ἐν ὧτων δύο ἀνάθημα εὐκταῖον, ἐν ἰππέως ἀνάγλυφον, δύο προσωπίδες, ἕξ ἑπτὰ εἰκони- καὶ κεφαλαί ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, (ἐν αἷς ἐξέχουσι δύο γυναικεῖαι, μεγέθους ὑπὲρ τὸ φυσικὸν καὶ καλῆς ἐργασίας καὶ διατηρήσεως, ἴσως αὐτοκρατορισσῶν Ῥώ- μης)	96
Σκεύη (μέτρα χωρητικότητος δύο κολοβὰ καὶ ἐν ἡ- λιακὸν ὠρολόγιον κολοβόν)	3
Ἐπιγραφαί:	
Ψηφίσματα	3
Ἀναθηματικαί	7
Χορηγικῆ	1
Ἐφηβικαί	4
Κατάλογοι ὀνομάτων διάφοροι	5
Ἐπιτύμβιοι ἐπὶ στηλῶν καὶ κιονίσκων	37
Ἀδιαγνώστων εἰσέτι ἐπιγραφῶν τεμάχια	33
Εἰς μεταφοράν	90 (1) 243

(1) Τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἐδημοσιεύθησαν ἤδη δεκαπέντε ἐν Ἀρχ. Ἐφημ.
1890 σελ. 111-116 καὶ 142-155. Ἐξέχει ἐν αὐταῖς ἡ ὑπὲρ τῆς Ἐπικούρου τοῦ
φιλοσόφου διαδοχῆς διάταξις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ, ἐπιβραβευθεῖσα τοῖς
Ἀθηναίοις κατ' αἵτησιν τῆς χήρας τοῦ Τραϊανοῦ Πλωτίνης.

Ἐκ μεταφορᾶς..... 243

ΧΑΛΚΑ

Ἐνώτιον.....	1	
Νομίσματα (Ἀττικὸν ἔν, τὰ λοιπὰ Βυζαντινά, Φραγκικά, Ἐνετίας).....	18	19

ΟΣΤΕΙΝΑ

Σωμάτια σφαιρικὰ διάτρητα διττῶς, ἤτοι σταυροειδῶς διὰ τοῦ κέντρου.....		2
---	--	---

ΠΗΛΙΝΑ

Ἀγγεῖον μικρὸν κοινόν.....	1	
Μορφαὶ ζῶων καὶ ἀνθρώπων κολοβαί.....	7	
Φακοειδῆς σωμάτιον.....	1	
Κωνικὸν σωμάτιον.....	1	
Ἀμφορέων λαβαὶ σεσημασμέναι.....	6	16
Τὸ ὅλον κομμάτια.....		280

Ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην δρ. 20,895.90.

Περὶ τῆς τρίτης τῶν ἐν Ἀθήναις ἀνασκαφῶν, τῆς παρὰ τὸ Δίπυλον, Σᾶς ἀναγινώσκω τὴν ἐξῆς ὑπὸ τοῦ συμβούλου κ. Κ. Μυλωνᾶ γραφεῖσαν ἔχθειςιν·

ΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟ ΔΙΠΥΛΟΝ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἡμῶν Ἐταιρίας αἱ παρὰ τὸ Δίπυλον ἤρξαντο κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου αὐτῆς ὑπὸ τὴν ἐμὴν διεύθυνσιν τῇ 28 Μαΐου παρελθόντος ἔτους.

Κατ' ἀρχὰς ἀνεσκάφη τὸ μέρος τὸ ὀπισθεν τῆς γνωστῆς σαρκοφάγου τῆς Φιλωτέρας (ὄρα πίνακος Β. α')· ἀφοῦ δὲ καθηρέθη πρῶτον κτίσμα τι ἐκ λίθων καὶ ἀμμοκονίας λίαν σκληρὸν καὶ συμπαγές, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε τὸν χώρον ἐκείνον, ἐπροχώρησεν εἶτα ἡ σκαφή μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους ἐπ' ἐλπίδι εὐρέσεως καὶ ἄλλου μνημείου ὁμοίου τῷ τῆς Φιλωτέρας, τὸ ὁποῖον λίαν πιθανῶς δὲν θὰ ἔκειτο ἐκεῖ μεμονωμένον, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο εὐρέθη δυσ-

τυχῶς εἰμὴ ἀσήμαντά τινα ἀρχιτεκτονικὰ τεμάχια, κοινότατός τις ἐπιτύμβιος κιονίσκος, καὶ θραύσματα πηλίνων ἀγγείων, ἐν-
τετειχισμένα πάντα ἐν τῷ ῥηθέντι κτίσματι.

Μετηνέχθη ἔπειτα ἡ σκαφή πρὸς τὸ μέρος τὸ κείμενον πρὸς βορρᾶν τοῦ ἐκκλησιδίου τῆς ἁγίας Τριάδος (ὄρα πίνακος Β. δ, ε, ζ), ἔνθα γενομένης σκαφῆς εἰς βάθος τριῶν περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, ἀνεφάνη τοίχος ἀρχαῖος ἐκ πωρίνων μεγάλων λίθων ἰσοδομικός, διευθυνόμενος ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Τὴν διεύθυνσιν τοῦ τοίχου ἀκολουθοῦντες οἱ σκαφεῖς ἀνώρυξαν τάφρον εὐμεγέθη πλάτους 5, μήκους 30 καὶ βάθους 7 περίπου μέτρων, ἔνθα ἔστα-
μάτησαν, διότι ἀνεφάνησαν ὕδατα.

Τοῦ ἰσοδομικοῦ τούτου τοίχου οἱ τέσσαρες μὲν ἀνώτεροι δό-
μοι συνίστανται ἐκ πωρίνων λίθων, οἱ δύο δὲ κατώτεροι ἐκ με-
γάλων τροχμαλοπαγῶν (conglomerat) λίθων, φαίνεται δὲ ὅτι ἐξακολουθοῦσι τοιοῦτοι μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους, εἰς τὸ ὅποιον ἔνεκα τῶν ἀναβρυσάντων ὑδάτων δὲν κατωρθώθη νὰ φθάσῃ ἡ σκαφή.

Ἦνοιχθη κατόπιν καὶ ἄλλη μικρὰ τάφος ἐγκαρσίως τῆς ἀνο-
ρυχθείσης εὐμεγέθους, διότι ἐθεωρήθη πιθανόν, ὅτι ὁ τοίχος ἐκεῖ-
νος ἠδύνατο νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλον ἀντίστοιχον παραλλήλως αὐτῷ
θαίνοντα, ἀλλ' ἀντὶ παραλλήλου τοίχου εὐρέθη περιέργον τι μι-
κρὸν κτίσμα σχήματος τετραγώνου ἐκ πωρίνων συμμέτρων λί-
θων, ἔχον ἑνιαχοῦ καὶ μικροτέρους λίθους δι' ἀμμοκονίας συνδε-
δεμένους (ὄρα πίνακος Β. γ).

Μετὰ τὴν ἀνόρυξιν καὶ τῆς μικρᾶς ἐγκαρσίας τάφρου ἐκρίθη
καλὸν νὰ ἐξετασθῇ ὁλος ὁ χῶρος ἐκεῖνος, μάλιστα δὲ ὁ πρὸς τὸ
δυτικὸν μέρος τοῦ νεκρικοῦ μνημείου τῆς Φιλωτέρας (ὄρα πίνα-
κος Β. α'), ἔνθα ἐφαίνοντο ἴχνη ἀρχαίου τοίχου, σχετιζομένου
πιθανῶς πρὸς τὸν ἤδη ἀνευρεθέντα, μάλιστα δὲ διότι πρὸς τὸ
μέρος ἐκεῖνο κατ' ἐμὴν γνώμην διήρχετο πιθανῶς ἡ πρὸς τὴν
Ἀκαδημίαν ἄγουσα ὁδός· ἀλλ' ἐπειδὴ ὡς πρὸς τὰ εὐρήματα ἡ
ἀνασκαφή καὶ ἐνταῦθα ἐφάνη ἄγονος, διότι ἐκτὸς ἀσημάτων
πηλίνων τάφων καὶ τινων μαρμαρίνων ἐπιτυμβίων κιονίσκων ἐκ
τῶν συνήθων οὐδὲν ἄλλο εὐρέθη, τὸ Συμβούλιον τῆς ἡμετέρας
Ἐταιρίας ἔκρινε καλὸν νὰ διακοπῇ ἡ ἀνασκαφή· οὕτω δὲ τῇ 16

Ἰουλίου ἔληξεν αὐτή, διαρκέσασα περὶ τοὺς δύο περίπου μῆνας.

Πάντα τὰ χώματα τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης, χωρησάσης ἐνιαχοῦ μέχρις 7 μέτρων βάθους ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, ἦσαν ἀμώδη καὶ συμπεφυρμένα μετὰ συντριμμάτων πηλίνων παντὸς εἶδους καὶ πάσης ἐποχῆς· οἱ δὲ πήλινοι τάφοι, οἵτινες ἦσαν πλήρεις λεπτοῦ χώματος ἐμπεριεῖχον ὅστ' ἄ μόνον καὶ ἀσήμαντα ἄνευ γραφῆς καὶ γανώματος πήλινα ἀγγεῖα, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὑάλινα τῶν κεινοτάτων βαλαντιοειδῆ.

Τῶν πηλίνων τούτων τάφων τινὲς μὲν ἔκειντο εὐθὺς ὑπὸ τῆν ἐπιφάνειαν, ἄλλοι δὲ καὶ βαθύτερον μέχρι 4 μέτρων ἀπ' αὐτῆς, ἡ δὲ διεύθυνσις τῶν νεκρῶν δὲν ἦτο ὠρισμένη, ἔχουσα δηλαδὴ τὴν κεφαλὴν βλέπουσαν πρὸς ὠρισμένον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος, ἀλλ' ἀδιαφόρως πρὸς πάντα τὰ σημεῖα αὐτοῦ. Τοῦτο παρετηρήθη ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν καὶ εἰς ἄλλους τάφους, ὥστε ἡ γνώμη ἐκείνων, οἵτινες ἐφρόνουν, ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ ἐτίθετο ὑπὸ τῶν παλαιῶν πρὸς ὠρισμένον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος, ἐξελέγχεται καὶ αὐθις ἐστερημένη βάσεως.

Μετὰ διακοπὴν ἡμερῶν ἐξ ἀπὸ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης, τῆς ἀποπειρατηρίου οὕτως εἰπεῖν, δειχθείσης τῆς Κυβερνήσεως προθυμοτάτης, μάλιστα δὲ τοῦ Προέδρου αὐτῆς κ. Τρικούπη, νὰ παράσχη πᾶσαν εὐκολίαν εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρίαν, ὅπως ἀνασκαφῆ καὶ ἀποκαθαρθῆ ὅλος ὁ χώρος τῆς περὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα νεκροπόλεως, ἀπεφασίσθη ἀπὸ κοινῆς γνώμης τοῦ Συμβουλίου τῆς ἡμετέρας Ἑταιρίας νὰ ἐπαναληφθῆ πάλιν ἡ διακοπεῖσα ἀνασκαφὴ μεταφερομένη νῦν πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νεκροπόλεως, τὸ ὀπισθεν τοῦ τάφου τοῦ Διονυσίου (ὄρα πίνακος Β. η, θ), ἐφ' οὗ ἰδρυται ὁ μεγαλοπρεπῆς ἐκεῖνος ταῦρος· οὕτω λοιπὸν ἐπανάρχισεν ἡ ἀνασκαφὴ ἀπὸ τῆς 23 Ἰουλίου κατὰ τὸν ῥηθέντα χώρον, ἐνθα πλείονα καὶ ἀξιολογώτερα νὰ εὑρωμεν ἠλπίζομεν, ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα αἱ προσδοκίαι ἡμῶν δὲν ἀπέβησαν δυστυχῶς ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῶν εὐρημάτων ἀντάξιαι τῶν κόπων ἡμῶν, μάλιστα δὲ τῆς δαπάνης.

Οἱ τάφοι καὶ ἐνταῦθα εἶναι ἀπλούστατοι, τοῦτο μὲν πήλινοι, τοῦτο δὲ λίθινοι, συνιστάμενοι ἐξ ἀξέστων καὶ ἀκατεργάστων πλακῶν, τοῦτο δὲ ἐκ λίθων μικρῶν καὶ πηλοῦ, ἀνήκοντες κατὰ

τὸ πλείστον εἰς τὴν πτωχοτέραν τάξιν. Τὰ δὲ ἐν αὐτοῖς κτερίσματα σύγκεινται ἐξ ἀπλουστάτων πηλίνων ἀγγείων ἄνευ γανώματος καὶ γραφῆς, ἐκ συνήθων μονομύξων λύχνων καὶ ἐκ κοινοτάτων υἰαλίνων ἀγγείων βαλαντιοειδῶν τὸ σχῆμα· εἰς τινὰς δὲ μόνον τάφους εὑρέθησαν ὀλίγα φύλλα χρυσοῦ, κοινοὶ δακτυλιόλιθοι, ἐνώτιά τινα χρυσοῦ καὶ εἰς δανάκης χρυσοῦς (χαρώνειος δηλ. ὀβολός), προσέτι δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἀνάξια λόγου ἀντικείμενα, τὰ ὅποια συντομίας χάριν παρελείψαμεν νὰ ἀριθμηθῶμεν ἐνταῦθα.

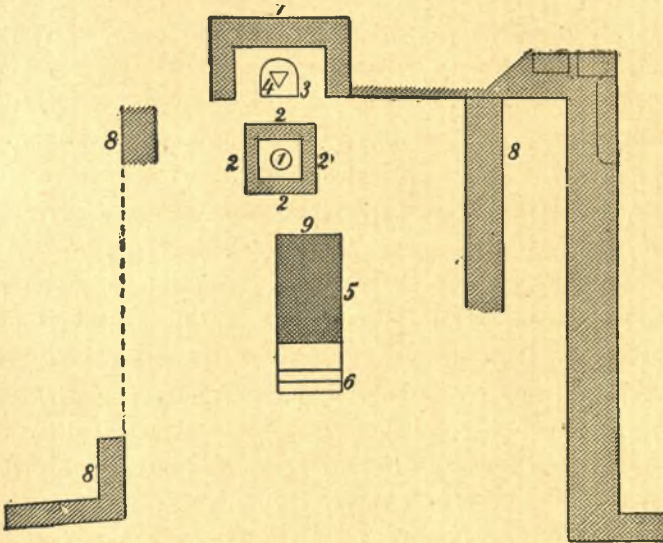
Ἄπορον δὲ εἶνε ὅτι ἐνῶ ἡ σκαφή ἐπροχώρησε μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους εἰς βάθος ἐνιαχοῦ 4 μέτρων καὶ πλέον, δὲν εὑρέθησαν τάφοι καλῶν χρόνων ὅμοιοι τοῖς παρακειμένοις ἐπὶ τῆς γραμμῆς, ἐνθα εἶνε ἰδρυμένος καὶ ὁ τοῦ Διονυσίου τάφος, ἐκτὸς μιᾶς μόνον ἐπιτυμβίου στήλης ἀνδρομήκου μετ' ἀναγλύφου ἐκτύπου, παριστάνοντος νεάνιδα ἐνδεδυμένην πλούσιον καὶ πολυπτυχον ἱματισμόν, καὶ κρατοῦσαν τῇ μὲν δεξιᾷ οἰνοχόην, τὴν δὲ ἀριστερὰν ἀνέχουσαν ἐπιχαρίτως· ἀλλὰ καὶ τὸ μνημεῖον τοῦτο, ἀνῆκον κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην εἰς τὸ τελευταῖον τέταρτον τῆς 4^{ης} π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, δὲν εὑρέθη κατὰ χώραν, ἀλλ' ἐντετειχισμένον εἰς μεταγενέστερον τοῖχον.

Ἐκ τούτου εἰκόζομεν ὅτι πάντες οἱ ἀρχαιότεροι τάφοι, οἵτινες ἦσαν πιθανώτατα ἰδρυμένοι ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου κατεστράφησαν ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρός, καὶ ἰδρύθησαν ἀντ' αὐτῶν οἱ νῦν ἀποκαλυφθέντες μεταγενέστεροι τάφοι. Περίεργος καὶ πρωτοφανὴς διὰ τὸ σχῆμά του εἶνε καὶ ὁ τάφος τοῦ Σουνιέως Σωσιβίου ἐφ' οὗ μονόλιθος πυραμιδοειδῆς στήλη ἀπολήγουσα εἰς μήκωνα.

Εὑρέθησαν προσέτι καὶ πλείστοι ἐνεπίγραφοι μαρμάρينوι κιονίσκοι περὶ τοὺς ἑκατόν, ὧν τινες κατὰ χώραν κεῖνται, καὶ ἄλλαι τινὲς στήλαι νεκρικαὶ μετ' ἀναγλύπτων παραστάσεων κοινῆς τέχνης, ἀνήκουσαι εἰς τοὺς τελευταίους Ῥωμαϊκοὺς χρόνους· τούτων ὀλίγαι τινὲς οὐ κατὰ χώραν κείμεναι παρεδόθησαν κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου εἰς τὸ κεντρικὸν Μουσεῖον.

Ἐν ταῖς αὐταῖς ἀνασκαφαῖς εὑρέθη καὶ ὀμφαλὸς μαρμάρινος, (ὄρα πίνακος Β. ι), περιβαλλόμενος ὑπὸ τοιχίσκων ὀπτῶν

μεγάλων πλίνθων, ἀποτελούντων τετράγωνον ἰσόπλευρον· πρὸ τοῦ ὀμφαλοῦ εἶνε ἰδρυμένον ἐπὶ ὑψηλοτέρου ἐδάφους βάθρον λίθινον ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένον τριγωνικὸν κοίλωμα, ὅπσθεν δὲ τοῦ ὀμφαλοῦ τετράγωνον ἑτερόμηκες οἰκοδόμημα ἐξ ὀπτῶν καὶ τοῦτο πλίνθων, ἔχον κατὰ τὴν μίαν, τῶν στενωτέρων αὐτοῦ πλευρῶν, καὶ βαθμίδας· περιβάλλονται δὲ πάντα ταῦτα ὑπὸ τοίχου ὠκοδομημένου ἐξ ὀπτῶν μεγάλων πλίνθων καὶ τούτου, τοῦ ὁποίου σώζεται ἢ πρὸς βορρᾶν μικροτέρα πλευρὰ καὶ μέρος ἀμφοτέρων τῶν κατὰ μῆκος πλευρῶν. Τὸ παρατιθέμενον ἐνταῦθα σχέδιον παρέχει πληρεστέραν τοῦ περιέργου τούτου οἰκοδομήματος ἰδέαν.

Ἐξηγήσεις. 1, ὀμφαλὸς μαρμάρινος. 2, τοιχίσκοι ὀπτῶν πλίνθων περιβάλλοντες τὸν ὀμφαλόν. 3, βάθρον λίθινον. 4, τριγωνικὸν κοίλωμα. 5, τετράγωνον ἑτερόμηκες οἰκοδόμημα. 6, βαθμίδες αὐτοῦ. 7, ἡ πρὸς βορρᾶν μικροτέρα πλευρὰ. 8, 8, 8, αἱ κατὰ μῆκος ἐν μέρει σωζόμεναι πλευραί. 9, πλευρὰ ἐφ' ἧς ἐντετειχισμένον τὸ θυσιᾶν εἰκονίζον ἀνάγλυφον.

Ἐξ ὄλων τούτων εἰκάζομεν τῶν λειψάνων, ὅτι ἰδρῦθη ποτε ἐνταῦθα ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἱερὸν τι ἢ βωμὸς εἰς θεότητα τινα, εἰς τὴν Ἑκάτην πιθανώτατα, ἐὰν ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ τριγωνικὸν κοίλωμα τοῦ λιθίνου βήθρου εἰς ὃ ἐνεσφηνούτο πιθανῶς ἢ τρίμορφος τῆς θεᾶς παράστασις. Ἐὰν τοῦτο βεβαιωθῆ, προσγίγνεται οὐχὶ μικρὸν κέρδος εἰς τὰς γνώσεις ἡμῶν, ὅτι ἐντὸς νεκροπόλεως ἰδρῦθη ἱερὸν, ἔστω καὶ ἀποκεχωρισμένον διὰ τοίχων· καὶ τὸ ἀνάγλυφον δέ, τὸ ὁποῖον εἶνε ἐντετειχισμένον εἰς μίαν τῶν στενωτέρων πλευρῶν τὴν πρὸς βορρᾶν τοῦ μετὰ βαθμίδων τετραγώνου οἰκοδομήματος, θυσίαν εἰκονίζον, ἔχει βεβαίως σχέσιν ὡς ἐκ τῆς παραστάσεώς του πρὸς ἱερὸν τι, καὶ δὲν εἶνε νεκρικόν.

Ἡ παράστασις τοῦ ἀναγλύφου τούτου ἔχει ὡς ἐξῆς: Προπορεύεται ἀνὴρ βραχυχίτων κρατῶν τῇ δεξιᾷ μὲν κριὸν ἀπὸ τοῦ κέρατος, ὃν ὀδηγεῖ πρὸς βωμὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κείμενον, τῇ ἀριστερᾷ δὲ ἄκατον (ἀγγεῖον δηλ. ἀκατοειδές), μετὰ τὸν ἀνδρα τοῦτον ἀκολουθεῖ γυναικεία μορφή ἐν ποδῆρει χιτῶνι, κρατοῦσα τῇ ἀριστερᾷ κλάδον ἑλαιίας, καὶ τελευταῖον ἔπεται ἀνδρική μορφή ποδῆρη χιτῶνα καὶ αὕτη ἐνδεδυμένη.

Ἄλλο ἐπιστημονικὸν ὄφελος ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης εἶνε ἡ εὔρησις σπουδαίας ἐπιγραφῆς, οὐ κατὰ χώραν εὔρεθείσης τῶν χρόνων τοῦ πρώτου π. Χ. αἰῶνος πλήρους καὶ σώας, συνισταμένης ἐκ στίχων 41. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης πληροφοροῦμεθα πρῶτον σχεδόν, ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἐν Ἀθήναις τέμενος τῆς Σωτείας Ἀρτέμιδος, κείμενον ἐκεῖ που παρὰ τὸ Δίπτυλον (1)· μνημονεύονται πρὸς τούτοις ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ καὶ ἄρχοντες 6, ὧν δύο τῶς ἄγνωστοι ἡμῖν (2). Περὶ ὄλων τούτων θέλομεν πραγματευθῆ ἔκτενέστερον ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι τῆς Ἑταιρίας ἡμῶν ἢ καὶ ἐν ἰδίᾳ πραγματείᾳ, ἃν κριθῆ ἀναγκαῖον τοῦτο, ὅταν περατωθῆ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Kawerau γιγνόμενον σχέδιον τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου (3).

(1) Καὶ βᾶθρον ἐνεπίγραφον οὐ κατὰ χώραν καὶ τοῦτο, ἐν τῇ αὐτῇ περίπτω θίσει εὔρεθῆν, ἀνατίθεται εἰς τὴν αὐτὴν θεᾶν. Ὅρα νῦν τὰ περὶ τούτου ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1893 σελ. 59.

(2) Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἴδε νῦν ἐκδομένην ὑφ' ἡμῶν ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1893 σελ. 49 κ.ἑξ.

(3) Ἀπελθόντος κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τῶν Ἀθηνῶν τοῦ κ. Kawerau τὸ

Ἡ δευτέρα αὕτη ἀνασκαφὴ ἀρξαμένη τῇ 23 Ἰουλίου ἐπερατώθη τῇ 9 Ὀκτωβρίου παρελθόντος ἔτους. Ἐδαπανήθησαν εἰς ἀμφοτέρως τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας τὰς παρὰ τὸ Δίπυλον δραχ. 14,419,30.

Ἐὰν βεβαίως ἀποβλέψωμεν εἰς τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, θὰ εἴπωμεν, ὅτι αἱ δαπάναι τῆς Ἑταιρίας ἡμῶν δὲν ἀντημείφθησαν ἐπαξίως, ἀλλ' οὐχ ἦττον τὸ μέρος τοῦτο ἔπρεπεν ἢ οὕτως ἢ ἄλλως νὰ ἀνασκαφῆ· φρονοῦμεν μάλιστα ὅτι, καὶ ἅπας ὁ ὑπολειπόμενος παρὰ τὸ Δίπυλον χώρος, ὁ μὴ ἀνασκαφεὶς μέχρι τοῦδε ἕνεκα λόγων εὐνοήτων, ἀνάγκη εἶνε νὰ ἀνασκαφῆ, διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὑπάρχει ἐλπίς νὰ εὐρεθῶσιν ἐν αὐτῷ μνημεῖα σπουδαῖα, θέλει ἀναδειχθῆ πρὸς τούτοις ἐμφανέστερον ἢ μοναδικὴ αὕτη νεκρόπολις τοῦ ἀρχαίου Κεραμικοῦ, καὶ θέλουσι πιθανώτατα διευκρινισθῆ σπουδαιότατα σημεῖα τῆς τοπογραφίας τῶν Ἀθηνῶν.

Εὐχόμεθα λοιπὸν ἀπὸ καρδίας τὸ μεθ' ἡμᾶς Συμβούλιον νὰ συντελέσῃ τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην· εὐελπιστοῦμεν δὲ ὅτι ἡ Κυβέρνησις ὡς πάντοτε, θέλει παράσχη καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν ἀρωγὴν αὐτῆς πρὸς συντέλειαν τοῦ σπουδαιοτάτου καθ' ἡμᾶς ἔργου τούτου, τὸ ὅποιον πρὸς τοῖς ἄλλοις θέλει καθωραῖσει τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως, ἀνασκαπτομένου ὅλου τοῦ χώρου ἐκείνου καὶ διαχοσμουμένης καταλλήλως διὰ δενδροφυτείας καὶ διὰ χαράξεως νέων ὁδῶν τῆς μοναδικῆς παρὰ τὸ Δίπυλον ἀρχαίας νεκροπόλεως· γένοιτο!

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Ἰανουαρίου 1891.

Κ. Δ. ΜΥΛΩΝΑΣ

σχέδιον τῶν ἀνασκαφέντων περὶ τὴν ἁγίαν Τριάδα τόπων ἔμεινεν ἀτελές, συνετελέσθη δὲ ὑπ' ἄλλου βραδύτερον ἐν ἔτει 1892. Ἐνταῦθα ἐδημοσιεύθη εἰς μόνον πίναξ ὁ περιέχων τὸ γενικὸν σχέδιον τῶν ἀνασκαφῶν, ἀλλαχού δὲ δημοσιεύθησαν οἱ εἰδικοί πίνακες μετὰ πραγματείας ἐκτενοῦς καὶ λεπτομεροῦς. ἔνθα θὰ ἐκτεθῶσιν ἱστορικῶς τὰ περὶ τῶν ἐν Διπύλῳ ἀνασκαφῶν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῶν ἐνάρξεως.

Περὶ τῆς ἐν Ἐλευσίῃ ἀνασκαφῆς τοῦ ἔτους ἀναγινώσκω τὴν ἐξῆς ἔκθεσιν τοῦ συμβούλου Δ. Φιλίου, τοῦ, ὡς γνωστόν, ἀπὸ ἐτῶν αὐτὴν διευθύνοντος.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἠρευνήθησαν κατ' ἐξακολούθησιν διὰ σκαφῆς ἐπὶ τέσσαρας περίπου μῆνας τὰ λείψανα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Βαλανείου τοῦ παρὰ τὴν νεοδμητον ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου, καθόσον ὑπῆρχον ἐκεῖ μὴ κατελιημμένοι ὑπὸ οἰκοδομῶν τόποι καὶ καθόσον οἱ κύριοι τούτων ἐπέτρεψαν τὴν διὰ σκαφῆς ὑπ' ἐμοῦ ἔρευναν· κατεδείχθη δὲ ὅτι τῶ ὄντι ὑπῆρξέ ποτε ἐκεῖ οὐκ εὐκαταφρόνητον διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ μάλιστα βαλανεῖον καὶ τῶν ἀποκαλυφθέντων αὐτοῦ καὶ πάλιν κατ' ἀνάγκην ἐπιχωσθέντων λειψάνων ἐξεπονήθη δαπάναις τῆς Ἐταιρίας ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος κ. Καθεράου διάγραμμα καὶ μέλλει νὰ συνεκδοθῇ μετὰ καὶ τῆς λεπτομερεστεράς περὶ αὐτῶν ἐκθέσεώς μου ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ λήξαντος ἔτους (1).

Ἐνταῦθα συντόμως ἐξαγγέλλεται τοῖς ἐταίροις ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τῶν Ἀδριανείων περίπου χρόνων ὄν κατασκευάσμα (ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν ἀκροκεράμου ἐν τοῖς ἐρειπίοις αὐτοῦ εὐρεθείσης) τρία ἐφάνη ἔχον ὑπόκαυστα, τὰ μὲν δύο παρακείμενα ἀλλήλοις, τὸ δὲ τρίτον κατὰ τὸ πρὸς νότον αὐτοῦ ἄκρον, ἅπαντα δυστυχῶς ἐν ἐρειπίοις μόνον σωζόμενα, κατὰ δὲ πού τὸ μέσον αὐτοῦ εἶχε καὶ τι περιφερικὸν κτίσμα, οἷον καὶ ἐν ταῖς ἐν Ρώμῃ θέρμαις ἅπαντᾶ, καὶ τούτου μάλιστα τὰ περισωθέντα λείψανα διατηρήσεως ἐκρίθησαν ἄξια ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Συμβουλίου καὶ ἐλπίς εἶναι νὰ διατηρηθῶσι.

Ἐτέρα δὲ τις κατὰ τὸν γνωστὸν Φραγκικὸν Πύργον διὰ σκαφῆς ἔρευνα χάριν τῆς γνώσεως, ἂν καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὑπῆρχε Πύργος ἢ μόνον τὸ τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως μέχρις ἐκεῖ ἐξετίνετο, μνημονεύεται ἐνταῦθα ἀπλῶς τῆς ἀκριβείας χάριν.

(1) Ἐνεκα ἀναγκαίας τινὸς συμπληρώσεως τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ μνημονευομένου διαγράμματος ἀνεβλήθη αὐτοῦ τε καὶ τῆς μακροτέρας ἐκθέσεως ἢ δημοσίευσαι εἰς ἄλλοτε.
Δ. Φ.

Ἐν τῷ ἱερῷ Περιβόλῳ οὐδεμία διὰ σκαφῆς ἐγένετο περαιτέρω ἔρευνα, διότι τὰ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ διαγράμματος τῶν ἀνασκαπτέων ἔτι τόπων καὶ τῆς περιφράξεως αὐτῶν διὰ τοίχου προσέκρουσαν εἰς δυσχερείας· ἐρρήθη δὲ καὶ πέρυσιν ὅτι πρὶν ἢ τοῦτο λυθῆ τὸ ζήτημα ἢ ἀποπεράτωσις τῶν ἐν Ἐλευσίνι ἀνασκαφῶν δὲν εἶναι δυνατή.

Ἐπερατώθη ὅμως εὐτυχῶς καὶ παρεδόθη ἡμῖν περὶ τὰ μέσα τοῦ λήξαντος ἔτους παρὰ τῶν ἐργολάβων τὸ Μουσεῖον καὶ ἤρξατο ἢ εἰς αὐτὸ (κατασκευασθέντων καὶ τῶν ἀναγκαίων ξυλίων θηκῶν) μετακόμισις καὶ τοποθέτησις τῶν ἐν Ἐλευσίνι ἀπολειφθέντων ἀρχαίων πραγμάτων καὶ ἢ ἐν καταλόγοις καταγραφῇ αὐτῶν καὶ εἰς τοῦτο κυρίως εἰργάσθη κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ λήξαντος ἔτους ὁ τὰ παρόντα γράφων βοηθὸν ἔχων ἓνα καὶ μόνον ἐργάτην, ἐξακολουθεῖ δὲ ἔτι καὶ νῦν ἐργαζόμενος, διότι τὸ ἔργον, ἵνα ἀχθῆ εἰς πέρας, ἀπαιτεῖ μακρὸν χρόνον, βραδύτερον δὲ καὶ ἐργάτας περισσοτέρους, ἵνα καταλλῆλως τοποθετηθῶσιν ἐν τῷ νεοδημητῷ Μουσεῖῳ καὶ τὰ βαρύτερα τῶν ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς εἰς φῶς ἐλθόντων, ἐν Ἐλευσίνι δὲ ἀφεθέντων, ἀρχαίων πραγμάτων.

Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 17^η Ἰανουαρίου 1891.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

Ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην δρ. 1,308.45.

Περὶ δὲ τῆς ἐν Ῥαμνοῦντι τῆς Ἀττικῆς ἀνασκαφῆς ἢ ἐκθεσεις τοῦ ἐπιστατήσαντος ἐφόρου Β. Στάη ἔχει ὡς ἐξῆς·

Κύριε Πρόεδρε,

Τῶν ἐργασιῶν ἐν Ῥαμνοῦντι ἠρξάμην τῇ 23^η Ἰουλίου ἐ. ἔ. συνειπῆ ὑμετέρας ἐντολῆς, διέκοψα δὲ ταύτας περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου ἕνεκα τῶν γνωστῶν ὑμῖν προσκομμάτων ἐκ μέρους τῆς κοινότητος Καπανδριτίου, τῆς διεκδικούσης δικαιώματα κατοχῆς ἐπὶ τοῦ ἀνασκαπτομένου ἐδάφους.

Αἱ ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ἐν Ῥαμνοῦντι, σκοπὸν κυρίως εἶχον

τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ ἀποκάλυψιν τῶν ἐρειπίων δύω, παρὰ τεχνητῷ ἀνδρῷ, κειμένων ἀρχαίων ναῶν, τοῦ τῆς Θέμιδος (τοῦ παλαιότερου) καὶ τοῦ τῆς Νεμέσεως (τοῦ νεωτέρου), οἵτινες ἐτύγγαλον μὲν ὄρατοὶ καὶ γνωστοί, ἄτε ὑπὸ ἐπιστημόνων ἀλλοδαπῶν ἄλλοτε ἐξερευνηθέντες καὶ σχεδιασθέντες, ἔκειντο ὅμως τὰ νῦν κεκαλυμμένοι ὑπὸ ἐπίχωσιν ἐνιαχοῦ μέτρων τριῶν ὕψους.

Τὴν ἐργασίαν δὲ ταύτην ἐξετέλεσα πρώτην.

Ἦτοι ἀνέσκαψα καὶ ἀπεκάλυψα ὀλόκληρον τὸν ναὸν τῆς Νεμέσεως μετὰ τοῦ περι αὐτὸν τεχνητοῦ ἀνδρῶ, κατόπιν δὲ καὶ τὸν παρὰ τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τοῦ ναοῦ τῆς Νεμέσεως κείμενον ναὸν τῆς Θέμιδος, ἀφαιρέσας κυρίως τοὺς ἐκ τοῦ σηκοῦ εἰς τὸ δάπεδον αὐτοῦ καταπεσόντας ὀγκολίθους ἐκκαθάρας οὕτω τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ἅπαν.

Ἡ ἀποκάλυψις τῶν ναῶν τούτων ὑπὸ ἀρχιτεκτονικῆν ἔποψιν δὲν γνωρίζει ἡμῖν νέον τι. Αἱ ὑπὸ τοῦ Leake γενόμεναι καταμετρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ναὸν τῆς Νεμέσεως μένουσι καὶ τανῦν μετὰ τὴν τελείαν τοῦ ναοῦ ἐκκαθάρισιν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀκριβεῖς καὶ ἡ ἐκπόνησις δὲ τοῦ σχεδίου (ἐν Ant. of Attik. ch. pl. 2), ἐξαιρέσει λεπτομερειῶν τινων, περὶ ὧν θὰ γράψωμεν ἐκτενῶς ἄλλοτε δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπιτυχῆς.

Ὁ ναὸς ἦν περίπτερος (6×10) διαιρούμενος εἰς πρόναον, σηκὸν καὶ ὀπισθόδομον. Οἱ κίονες αὐτοῦ, δωρικοῦ ρυθμοῦ, δὲν εἶχον ῥαβδώσεις καθ' ἅπαντα τὸν κορμὸν, ἀλλὰ κατὰ τὴν βᾶσιν μόνον καὶ ὑπὸ τὸ κιονόκρανον, ἔμειναν δηλαδὴ ἡμιτελεῖς ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον. Οἱ κατώτατοι σπόνδυλοι τῶν κίωνων τῆς μεσημβρινῆς τοῦ ναοῦ πλευρᾷς κείνται οἱ πλεῖστοι κατὰ χώραν. Οὐδὲν ἔφερον ὁ ναὸς γλυπτὸν κόσμημα ἐπὶ τῶν μετοπῶν αὐτοῦ ἢ τῶν ἀετωμάτων· τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὰς μετόπας ὑπάρχει πλήρης περὶ τούτου βεβαιότης, καθόσον ἐπὶ τῶν εὐρεθεισῶν ἐν τοῖς ἐρειπίοις πλείστων τοιούτων πλακῶν οὐδ' ἔχνος φαίνεται που γλυφῆς.

Ὁ τῆς Θέμιδος ναὸς, περὶ τῆς ὀνομασίας τοῦ ὁποίου τανῦν ἕως δὲν μένει ἀμφιβολία, εἶνε ἐπίσης ἀρχιτεκτονικῶς λίαν γνωστός, πολλάκις δὲ πολλαχοῦ ἐν σχεδίῳ δεδημοσιευμένος, ἄτε τυγχάνων ὁ παλαιότερος ναὸς ἐν παραστάσει ὁ σχετικῶς κάλλιον

διατηρούμενος. Οἱ τοῖχοι τοῦ σηκοῦ αὐτοῦ, ἐκ πολυγωνικῶν ὀγκολίθων ἀποτελούμενοι, σώζονται εἰς ἱκανὸν ὕψος (2-3 μ.) παρέχοντες οὕτω πλήρη ἰδέαν τοῦ ἀρχικοῦ αὐτοῦ σχήματος. Ὁ ναὸς οὗτος δὲν εἶχεν ἐσωτερικῶς ἐστρωμένον διὰ πλακῶν δάπεδον, ἀλλὰ γῆν, ἐν ἣ εὐρέθησαν καὶ τάφοι, ῥωμαϊκῶν ὅμως χρόνων, διότι ὁ ναὸς οὗτος διητηρεῖτο, ὡς φαίνεται, ἐν χρήσει καὶ μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὡς προκύπτει ἐκ νομισμάτων εὐρεθέντων ἐν τοῖς τάφοις τούτοις, τῶν χρόνων τῶν Αὐτοκρατόρων.

Ἡ ἀνασκαφὴ τῶν ἐν Ῥαμνοῦντι ναῶν, εἰ καὶ μὴ ἔσχε ἀρχιτεκτονικῶς ἀποτελέσματα ἄξια πολλοῦ λόγου, ὑπὸ ἔποψιν εὐρημάτων οὐχ ἤττον δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς λίαν ἐπιτυχής.

Καὶ πρῶτον μὲν εὐρέθησαν ἀναμφισβήτητα λειψανα τοῦ περὶ τὸ βᾶθρον τοῦ ἀγάλματος τῆς Νεμέσεως (τοῦ ποιηθέντος κατὰ Πausανίαν μὲν ὑπὸ τοῦ Φειδίου, κατ' ἄλλην δέ, πιθανωτέραν, παράδοσιν ὑπὸ Ἀγορακρίτου, μαθητοῦ τοῦ Φειδίου) γλυπτοῦ κόσμου, τεμάχια τουτέστιν οὐχὶ ἄσημα ἐκτύπων ἀναγλύφων ἐκ τῆς περὶ τὸ βᾶθρον παραστάσεως, ἧς ἡ κυρία ὑπόθεσις εἶναι, κατὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ Πausανίου, ἡ τῆς Ἑλένης, ἧς μήτηρ ἐμυθολογεῖτο ἡ Νέμεσις, ὑπὸ τῆς Λήδας προσαγωγῇ παρὰ τὴν Νέμεσιν.

Πιθανῶς ἐν τοῖς εὐρεθεῖσι τεμαχίοις ἔχομεν τὰς κεφαλὰς καὶ τῶν τριῶν τούτων ἀναφερομένων μορφῶν (1). Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἡ κεφαλὴ ἵππου (2) ἐν τοῖς εὐρήμασι, μνημονευομένου ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Πausανίου.

Μεταξὺ τῶν εὐρημάτων τούτων δέον νὰ συγκαταλεγῶσι καὶ τεμάχια, δυστυχῶς μικρὰ καὶ ἄσημα, ἀνήκοντα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸ ἄγαλμα αὐτὸ τῆς Νεμέσεως.

Ἀσυγκρίτως μείζων ἦτο ἡ συγκομιδὴ ἐν εὐρήμασιν ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ μικροῦ ναοῦ τῆς Θέμιδος.

Ἐντὸς τοῦ στενοῦ χώρου τοῦ σηκοῦ τοῦ ναοῦ τούτου ἔκειντο χαμαὶ ὑπὸ τοὺς ὀγκολίθους τῶν τοίχων αὐτοῦ, τρία ἀρτιμελῆ σχεδὸν ἀγάλματα, μετὰ τῶν ἐνεπιγράφων βᾶθρων αὐτῶν κατὰ

(1) Ἴδε νῦν αὐτὰς ἀπεικονισμένας ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 πίν. 8, 1-3.

(2) Ἀπεικονίσθη καὶ αὕτη ἔ. ἀ. πίν. 8, 5.

χώραν, ἤτοι κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ σηκοῦ ἔναντι τῆς εἰσόδου.

Εἶνε δὲ ταῦτα :

"Αγαλμα *Θέμιδος* (1), κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ βάρου αὐτοῦ ἐπιγραφὴν, ὑπερφυσικοῦ μεγέθους, τῶν ἀρχῶν τοῦ τρίτου π. Χ. αἰῶνος καὶ ἔργον τοῦ Ῥαμουσίου Χαιρεστράτου, ἔργον ἱκανῶς ἐπιμελοῦς ἐργασίας καὶ δεξιᾶς γλυφίδος.

"Αγαλμα *Ἱερείας Ἀριστονόης* (2) κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ βάρου αὐτοῦ ἐπιγραφὴν, φυσικοῦ μεγέθους καὶ ἔργον ἀγνώστου τεχνίτου τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἐπιμελοῦς ἐργασίας.

"Αγαλμα *παιδός* (3), ἀναθηματικόν, ὅπερ δέον ν' ἀναγάγωμεν εἰς τὴν Εἰν π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ἐὰν κρίνωμεν ἰδίᾳ ἐκ τοῦ ἀρχαϊκοῦ σχήματος τοῦ βάρου αὐτοῦ καὶ κυρίως ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ἐπὶ τοῦ βάρου τούτου γραμμάτων.

Εἰς τὰ εὐρήματα ταῦτα δέον νὰ καταλέξωμεν καὶ δύο μικρά, ἀκέφαλα, ἀγάλματα ἀρχαϊκὰ καὶ δύο ἀρχαϊκὰς κεφαλὰς ἄλλων ἀγαλμάτων, εὐρεθέντα πάντα ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς *Θέμιδος*.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐν τῷ περιβόλῳ καὶ τῷ τεχνητῷ ἀνδρῶ ἀνασκαφῇ δὲν ἔμεινεν ἄνευ εὐρημάτων.

Τὰ σπουδαιότερα τούτων εἰσί :

"Αγαλμα *πλῆρες ἀπολῆγον εἰς Ἑρμῆν τετράγωνον ἰδρυμένον ἐπὶ βάρου ἐνεπιγράφου κυκλοτεροῦς* (4).

Τρεῖς κορμοὶ ὁμοίων *Ἑρμῶν*.

Δύω κεφαλαὶ ὁμοίων *Ἑρμῶν*.

Δύω βάσεις ἐνεπιγράφοι τοιούτων *Ἑρμῶν* καὶ πλεῖστα ἄλλα τεμάχια γλυπτῶν ἔργων καὶ ἐπιγραφῶν, ἅτινα πάντα κατετέθησαν ἤδη εἰς τὸ Ἑθνικὸν Μουσεῖον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 25 Δεκεμβρίου 1890.

Β. ΣΤΑΗΣ

Ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην δρ. 2,678.20.

(1) Ἴδε νῦν αὐτὸ ἀπεικονισμένον ἐν Ἀρχ. Ἑφημ. 1891 πίν. 4.

(2) Ἀπεικονίσθη καὶ αὐτὸ ἕ. ἀ. πίν. 5.

(3) Ἀπεικονίσθη ἕ. ἀ. πίν. 6.

(4) Ἀπεικονίσθη ἕ. ἀ. πίν. 7.

Τῆς δὲ ἐν Ἀμφιαρείῳ τῆς Ὠρωπίας ἀνασκαφῆς ἐπεστάτησεν ὁ ἔφορος Β. Ι. Λεονάρδος, οὐ ἰδοῦ ἢ ἔκθεσις.

ΑΜΦΙΑΡΕΙΟΥ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Κατὰ τὴν προγενεστέραν ἀνασκαφὴν ὑπελείφθη τῷ 1887 πρὸς κάθαρσιν μικρὸν μέρος τῆς Στοᾶς, ἀνεφάνη δὲ πρὸς αὐτῇ καὶ ἕτερον εὐμέγεθες κτίριον, ὑπὸ βαθυτάτῃ ἐπίχωσιν κεκαλυμμένον. Τὴν ἀποκάλυψιν τούτων κυρίως, πλὴν καὶ ἄλλων τινῶν τόπων, διεξήγαγεν ἡ τοῦ λήξαντος ἔτους τρίμηνος ἐργασία.

Καὶ ἐν μὲν τῇ Στοᾷ, ἣτις ἔχει ἡμισταδιαῖον (ἑκατοντάμετρον) μῆκος, οὐδέν, καθόλου εἶπεῖν, ἄξιον λόγου εὔρεθη.

Τὸ δὲ ἀρτιφανὲς κτίριον εἶνε ἀρχαῖος λουτρῶν. Τὰ θεμέλια τῶν τεσσάρων πλευρῶν (ὧν ἐκάστη ἔχει μῆκος 16 μέτρ.), ἐξ ὄγκωδῶν καὶ καλῶς ἡρμωσμένων λίθων συγκείμενα, μαρτυροῦσι καλοὺς ἑλληνικοὺς χρόνους. Μείζον δὲ διάφορον πρὸς τοῦτο παρέχει καὶ ἐπιγραφή τις προσεχῶς ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημ. ἐκδοθησομένη (1) ἣτις ἀναγράφει τοὺς ὄρους τῆς κατασκευῆς ὀχετοῦ μεταξὺ δύο λουτρῶνων (ἀνδρείου καὶ γυναικείου). Τοιοῦτος ὀχετὸς παρατηρεῖται ἀπὸ τοῦ Ναοῦ μέχρι τοῦ ἐν λόγῳ κτιρίου διήκων. Καὶ ἐκ τούτου δ' ἐξάγεται ὅτι τὰ κάτω μέρη τοῦ προκειμένου λουτρῶνός εἰσιν ἀρχαιότερα τοῦ 3^{ου} αἰῶνος π. Χ. Κατὰ δὲ τὰ ἄλλα ἐν τῷ κτιρίῳ διακρίνονται ἀλλοιώσεις καὶ μετασκευαί ρωμαϊκῶν καὶ ὑστέρων χρόνων· τοῦτο δέ, εἰκαζόμενον καὶ ἐκ τῶν εὔρεθέντων νομισμάτων, ἄτινα καταβαίνουσι μέχρι τῶν αυτοκρατόρων Αὐρηλιανοῦ, Πρόβου, Νουμεριανοῦ κλπ., ἦγον τοῦ τέλους τοῦ 3^{ου} αἰῶνος μ. Χ. τοῦλάχιστον, δικαιοὶ τὴν ἀρχαίαν παρὰ ποιηταῖς καὶ πεζογράφοις φήμην τῶν «Ἀμφιαρείων λοετρῶν»..

Ὁ λουτρῶν διαιρεῖται εἰς δέκα μικροὺς ἢ μεγάλους χώρους, τὸ μὲν προωρισμένους, παρὰ τὰ ψυχρὰ λουτρά, εἰς χρῆσιν θερμῶν καὶ χλιαρῶν διὰ τῶν πυριατηρίων καὶ ὑποκαύστων, τὸ δὲ χρησιμεύοντα, κατὰ τὰ ἐν ἄλλοις γνωστά, ὡς ἀποδυτήριον, ἑλαιο-

(1) Ἴδε νῦν αὐτὴν ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 σελ. 71 κ.εξ.

θέσιον κλπ. Ἰδίᾳ δὲ λόγου ἄξια τυγχάνουσι δύο τῶν δωματίων τούτων, ἐν οἷς σφίζονται κατὰ χώραν (εἰς ὕψος 0,50) κιονίσκοι ἐξ ἐπαλλήλων δισκοειδῶν πλίνθων συγκείμενοι, οἵτινες κατὰ στοίχους πυκνοὺς τεταγμένοι ὑπεστήριζον τὸ διὰ μεγάλων πλίνθων ἐστρωμένον ἔδαφος τῶν δωματίων. Μεταξὺ τῶν κιονίσκων τούτων ἐφέρετο θερμὸς ἀήρ ὑποθερμαίνων κάτωθεν τὰ δωμάτια· ἡ δὲ θέρμανσις αὐτοῦ ἐτελεῖτο ἐξ ἄλλου μικροῦ χώρου, ὅστις εὐρέθη πλήρης κόνεως ἀνθράκων.

Ἐκ τῶν εὐρημάτων τοῦ λουτρῶνος σημειωθήτωσαν δύο τεμάχια πήλινα, τὸ μὲν μετὰ προσώπου πωγωνοφόρου ὡς Σειληνοῦ, τὸ δέ, ὡς ἠθμός, φέρον ὄπας. Ἀνήκουσι δὲ ταῦτα εἰς ἀρχαῖα πήλινα πύραυνα, ἅτινα ἦσαν παρεμφερῆ τὸ σχῆμα πρὸς τὴν παρ' ἡμῖν μικρὰν θερμάστραν *φουφοῦν*. Ἐπὶ τοῦ προέχοντος γενείου τῶν σειληνοειδῶν ἢ (ὡς ἄλλου) ἠφαιστοειδῶν ἐκείνων προσώπων, τριῶν ὄντων, κατὰ τὰ χεῖλη τοῦ πυραύνου ἐτίθεντο πρὸς θέρμανσιν χύτραι ἢ ἄλλα σκεύη, διὰ δὲ τοῦ διατρήτου διαφράγματος ἀνενεοῦτο ὁ ἀήρ, καὶ διὰ θυριδίου ἐξήγετο ἡ καταπίπτουσα σποδός. Τοιαῦτα τεμάχια εὐρέθησαν ἄλλοτε πολλὰ ἐν Ἀθήναις παρὰ τὴν Ἀγίαν Τριάδα καὶ ἀλλαχοῦ (1).

Πρὸς τοῖς εἰρημένους τόποις ἐχώρησα εἰς συμπλήρωσιν τῆς παρὰ τὸν Ναὸν σκαφῆς. Ἐνταῦθα εὐρέθησαν ἐπιγραφαὶ τινες, συμβάλλουσαι πῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ὄρωποῦ καὶ εἰς τὴν τοπογραφίαν τοῦ Ἀμφιαρείου.

Γλυπτικῆς ἔργον ἐν μάλιστα εὐρέθη σπουδαῖον, πολὺ καλῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Εἶνε ἄγαλμα μέγα μαρμαρίνον, ἀνδρικοῦ μεγέθους, φέρον ποδῆρες ἱμάτιον καταπτυχόμενον ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος καὶ καταλείπον γυμνὸν τὸν ἕτερον ὤμον καὶ τὸν θώρακα. Καίπερ δὲ στερούμενον κεφαλῆς καὶ ἰδίου συμβόλου, φαίνεται ὅτι εἶνε τοῦ Ἀμφιαράου· τοῦτο δὲ εἰκάζω ἐκ τινος λειψάνου ἐπιγραφῆς καὶ ἐκ τῆς περὶ τὴν τέχνην, ἀναβολῆν καὶ στάσιν ὁμοιότητος πρὸς ἕτερον ἐκεῖ τοῦ θεοῦ μικρότερον ἄγαλμα, ὅπερ φέρει, κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὴν ῥάβδον μετὰ τοῦ ὄψεως (2). — Ἀναθήματα ἄλλα μνημονευτέα δύο

(1) Πρβλ. Conze ἐν Jahrbuch 1890 σελ. 118 πίν. 1. 2.

(2) Ἴδε νῦν Ἀρχ. Ἐφημ. 1892 σελ. 51 ἐξ.

τεμάχια αναγλύφων εικόνηζόντων μόνον μέλη ἀνθρωπίνου σώματος: ἐπὶ τοῦ μὲν ὑπάρχει σκέλος ἀπὸ τῆς κοιλίας, ἐπὶ τοῦ δὲ μέρος ἀπὸ τοῦ γόνατος· εἰσὶ δὲ ταῦτα ἰαθέντων ἀνθρώπων εὐχαριστήρια πρὸς τὸν Ἀμφιάραον. Καὶ τὸ μὲν σήμερον ὕδωρ τοῦ Ἀμφιαρείου, κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ καθηγητοῦ Χρηστομάνου, (καίτοι καθαρῶτατον), δὲν εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἰαματικόν, τὸ Ἀμφιάρειον ὅμως ἐθεωρεῖτο καὶ ἄλλως ὡς θεραπευτήριον, γνωστὸν δὲ τυγχάνει ὅτι ὁ θεὸς τοῦ ἐκεῖ τεμένους ἐλατρεῦετο καὶ ὡς ὄνειρόμαντις.

Τὰ κύρια μνημεῖα τοῦ Ἱεροῦ, ναός, βωμός, θέατρον, στοά, βάρθρα, λουτρῶν μετὰ τῆς πηγῆς, κεῖνται πάντα ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ χειμάρρου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς εὔρηται μικρὸν κτίριον καλλίστης καὶ ἀρχαιοτάτης τέχνης, λείπεται δὲ αὐτοῖσι πληρεστέρα σκαφικὴ ἐργασία, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ μεταξὺ θεάτρου καὶ στοᾶς ὕδραγωγείου καὶ πρὸς ἔρευναν τοῦ ἐτέρου λουτρῶνος καὶ ἄλλων ἀρχαίων τόπων.

B. I. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

Ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν 7,248.45.

Τῆς ἐν *Τανάγρα* ἀνασκαφῆς ἐπεστάτησεν ὁ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο προσληφθεὶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑταιρίας Δ. Κώνστας οὗ τὴν ἐκθεσιν ληφθεῖσαν σήμερον ἀναγινώσκομεν·

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΤΑΝΑΓΡΑΣ

Περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου μετέβην εἰς Σχηματάριον Τανάγρας κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀξιοτίμου Προέδρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπελήφθην τῆς συντάξεως τακτικού καταλόγου τῶν ἐκεῖ συνηγμένων ἀρχαιοτήτων. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς 17 Σεπτεμβρίου, ὅτε ἤρξαντο αἱ ἀνασκαφαὶ ἐν Τανάγρα ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τοῦ ἀξιοτίμου Ἀντιπροέδρου τῆς Ἑταιρείας Σπυρίδωνος Φιντικλέους. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο πρῶτον ἐπὶ ὑψώματος, ὅπου ὑπάρχουσι θεμέλια παλαιᾶς

οικοδομῆς, ἴσως ναοῦ, ἐκ μεγάλων τετραγώνων λίθων. Προχωρησάσης δὲ τῆς ἀνασκαφῆς ἰκανῶς, ἐπειδὴ εὐρέθησαν μεταγενέστεροι τοῖχοι διαχωρίζοντες τὸν ἐσωτερικὸν χώρον εἰς μικρὰ διαμερίσματα καὶ χωροῦντες εἰς βάθος πολὺ χαμηλότερον τῆς ἐπιφανείας, ἐφ' ἧς ἔκειτό ποτε τὸ κρηπίδωμα τῆς οἰκοδομῆς, κατελίπομεν τὸ μέρος τοῦτο καὶ ἐπεχειρήσαμεν ἀνασκαφὰς ἐν τῷ Θεάτρῳ, αἵτινες ἀπέδειξαν ὅτι τὰ μὲν ἐδώλια τοῦ κοίλου δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἐν τῇ θέσει των, ἡ δὲ ὀρχήστρα εἶνε ἐντελῶς κατεστραμμένη. Μετὰ τὴν ἐκείθεν ἀναχώρησιν τοῦ κυρίου Ἀντιπροέδρου ἐρευνήσας καὶ ἄλλα τινὰ μέρη πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Θεάτρου, ἐνθα φαίνονται μεγάλοι θεμέλιοι λίθοι, ἐπεχείρησα τέλος τῇ 29 Σεπτεμβρίου ἀποπειρατηρίους ἀνασκαφὰς ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτάτου ἄκρου τῆς Τανάγρας, παρακινήθεις ἐκ τῶν ἐκεῖ ὑπαρχόντων σπονδύλων κίονων δωρικοῦ καὶ ἰωνικοῦ ρυθμοῦ παρίνου λίθου καὶ τινων συντριμμάτων ἐκ τοῦ θριγκοῦ παλαιοτάτου ναοῦ ἰωνικοῦ ρυθμοῦ παρίνου λίθου ἐπιχρίσματι κεκαλυμμένων. Ἄλλ' ἀντὶ παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ ναοῦ ἤλθον εἰς φῶς τὰ θεμέλια καὶ τὸ ἔδαφος Χριστιανικοῦ ναοῦ ἔχοντος μῆκος τεσσαράκοντα μέτρων καὶ πλάτος εἴκοσι. Τάφος βαθεῖα ἐσκάφη καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ ναοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ ἐφάνη ψηφιδωτὸν μῆκους 25 μέτρων, πολλαχοῦ ἐφθαρμένον, περατούμενον κατὰ μῆκος εἰς ταινίαν περιέχουσαν κλάδον κυματοειδῆ, ἐξ οὗ ἐκφύονται φύλλα κισσοῦ. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξακολούθησασα ἐνταῦθα μέχρι τῆς 4 Ὀκτωβρίου διεκόπησαν κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν.

Μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν ἀνασκαφῶν ἐξηκολούθησα ἐργαζόμενος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου. Ἐν αὐτῷ κατεγράφησαν λεπτομερῶς καὶ ἠριθμῆθησαν πάντα τὰ ἐν τῷ παλαιῷ Μουσεῖῳ γλυπτικὰ ἔργα, πᾶσαι αἱ ἐν αὐτῷ ἐπὶ ἐπιτυμβίων στηλῶν ἐπιγραφαὶ καὶ πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν, τὸ ὅλον 775 ἐπιγραφαί, ἐν αἷς πάντα τὰ προξενικὰ ψηφίσματα, κατάλογοι ὀνομάτων καὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί. Ἡ πλείστη ἐργασία ἐγένετο ἐν ὑπαίθρῳ, διὸ πολλάκις ἠναγκάσθη νὰ διακόψω αὐτὴν ἕνεκα αἰφνιδίων ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν. Ὅτε δὲ ἤρχισαν συνεχεῖς αἱ βροχαὶ καὶ τὰ ψύχη τότε κατέστη πλέον ἀδύνατος ἡ ἐν ὑπαίθρῳ ἐξακολούθησις τῆς ἐργα-

σίας. Αἱ ὑπόλοιποι ἐπιγραφαὶ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀρχαῖον ὑπάρχει ἐν τῇ ἐν Σχηματαρίῳ συλλογῇ, θὰ καταγραφῶσι καὶ ἀριθμηθῶσιν ὅταν μετακομισθῶσιν εἰς τὸ νέον Μουσεῖον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐφρόντισα περὶ τῆς συναγωγῆς τοῦ ὑλικοῦ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ κτισθέντος ἤδη νέου Μουσείου, οὐ ὁμῶς ὑπολείπεται εἰσέτι πολλὴ ἐργασία, ἥτοι ἡ κατασκευὴ στέγης, θύρας, παραθύρων, ἡ πλακόστρωσις καὶ ἐπίχρισις αὐτοῦ καὶ ὁ περίβολος, ὅστις θὰ περιλάβῃ τὰς πλείστας τῶν ἐπιγραφῶν.

Σημειωτέον τέλος ὅτι εἰς τὴν ἐν Σχηματαρίῳ ἀρχαιολογικὴν συλλογὴν προσετέθησαν ἔνδεκα νέα ἐπιγραφαί, ὧν αἱ μὲν ἑπτὰ εὑρέθησαν κατὰ τὰς ἐν Τανάγρα γενομένας ἀνασκαφάς, καὶ ἐν τοῖς λίθοις, οἵτινες μετεκομίζοντο ἐκ Τανάγρας πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ Μουσείου, αἱ δὲ τέσσαρες (ἐπιτύμβιοι στήλαι) ἠγοράσθησαν ὑπ' ἐμοῦ ἀντὶ δραχμῆς ἐκάστη.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἰανουαρίου 1891.

Δ. Δ. ΚΩΝΣΤΑΣ

Ἐδαπανήθησαν εἰς τὰ ἔργα ταῦτα δρ. 730.05.

Μεταβαίνομεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ὁ ἔφορος Χρ. Τσουντάς ἐπεμψε τὴν ἐξῆς ἔκθεσιν περὶ τῆς ἐν *Μυκῆναις* ἀνασκαφῆς, ἣν διηύθυνεν·

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΝ ΜΥΚΗΝΑΙΣ

Ἐν Μυκῆναις ἤρχισαν αἱ ἀνασκαφαὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου καὶ ἐξηκολούθησαν μέχρι τῶν μέσων Δεκεμβρίου, ἀνεσκάφη δὲ ὅλον τὸ μεταξὺ τοῦ φυλακείου καὶ τῆς βορειοδυτικῆς γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως μέρος καὶ ἀπεκαλύφθησαν, πλὴν πολλῶν ἐρειπίων οἰκιῶν, μία μεγάλη ἀρχαιοτάτη δεξαμενὴ καὶ ἡ ἀμαξιτὴ ὁδός, ἥτις ἀπὸ τῆς πύλης τῶν λεόντων ἦγεν εἰς τὸ ἀνάκτορον τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐκτισμένης διὰ μεγάλων λίθων καὶ ἐπεστρωμένης διὰ χαλίκων σώζεται σήμερον μόνον τμῆμα μήκους 24 μέτρων καὶ πλάτους 5· ἡ ἀρχὴ λείπει, διότι κατεστράφη κατὰ τὰς ἀνασκαφάς τοῦ 1876, εἰς δὲ τὸ τέλος εἶναι ἐκτισμένον τὸ φυλακεῖον, πέραν τοῦ ὁποίου δὲν ἐθεβαιώθη ἂν ἐξακο-

λουθῆ. Διὰ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης λύεται σπουδαῖον ζήτημα τῆς ἱστορίας τῆς Ἀκροπόλεως Μυκηνῶν, διότι ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ἀνατολικῶς τῶν τάφων τεῖχος, ὃ πολλοὶ τέως ἐξελάμβανον ὡς τὸ ἀρχικὸν τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως, δὲν εἶναι ἡ ἀνάλημμα χάριν τῆς ὁδοῦ κτισθέν. Ἐκ τῶν εὐρημάτων ἀναφέρω ἕξ καλῶς διατηρούμενα χαλκᾶ ξίφη, ἐν χαλκοῦν πανάρχαιον ἀγαλμάτιον (1), πλείονας πελέκεις, μαχαίρια, πόρπας κ. λ. Συγχρόνως ἀπεπερατώθη καὶ ὁ καθαρισμὸς τῆς προπέρουσιν ἀνακαλυφθείσης μεγαλοπρεποῦς σύριγγος, ἀπεδείχθη δ' ὅτι σκοπὸς αὐτῆς ἦν νὰ προμηθεύῃ ὕδωρ εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐν καιρῷ πολιορκίας. — Ἐξω τῆς Ἀκροπόλεως ἀνέσκαψα δύο τάφους λελαξευμένους ἐν τῷ βράχῳ, οἵτινες πλὴν τριῶν ἐγγεγλυμμένων λίθων δὲν περιεῖχον ἄλλα σπουδαῖα πράγματα, ἢ πρόσοψις ὁμοῦ τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν εἶναι κεκοσμημένη διὰ τοιχογραφιῶν πολυχρῶμων· τοῦτο εἶναι πρωτοφανὲς ὄχι μόνον ἐν τῇ μυκηναίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ λοιπῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ· ἔνεκα τούτου ἀπεικονίσθη ἡ πρόσοψις αὕτη καὶ θὰ δημοσιευθῆ ἐν καιρῷ (2).

ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

Ἐδαπανήθησαν δρ. 4,724.10.

Ὁ αὐτὸς ἔφορος περὶ τῆς ἐν Ἀμύκλαις τῆς Λακωνικῆς ὑπέβαλε τὴν ἐπομένην ἔκθεσιν·

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ Τῷ ΑΜΥΚΛΑΙῳ

Αἱ ἐν τῷ Ἀμυκλαίῳ ἀνασκαφαὶ διήρκεσαν τρεῖς περίπου μῆνας, ἐξ αὐτῶν δ' ἀπεδείχθη, ὅτι εἰς τοὺς βυζαντινοὺς ἤδη χρόνους ὑπῆρχεν ἐντὸς τοῦ τεμένους τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκκλησία καὶ παρ' αὐτὴν ἐκτεταμένον νεκροταφεῖον· πλὴν τούτου εἶναι βέβαιον, ὅτι πολλαὶ ἄλλαι ἐκκλησῖαι ἐν τοῖς πέριξ ὠκοδομήθησαν διὰ λίθων συληθέντων ἐκ τοῦ ἱεροῦ Ἡ καταστροφή λοιπὸν τῶν ἐν αὐτῷ κτιρίων ὑπῆρξε σχεδὸν ἐντελής, μόνον δ' ὁ ἐκ μεγάλων

(1) Ἴδε νῦν αὐτὸ ἀπεικονισμένον ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 πίν. 2, 4. 4α.

(2) Ἴδε νῦν τὰς εἰκόνας ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 πίν. 1.

πελεκητῶν λίθων περίβολος σώζεται ἐν μέρει, ἐντὸς δὲ τοῦ περι-
βόλου ἐσώθησαν εὐτυχῶς θεμέλια ἐκ λίθων ἀργῶν κτίσματος ἡμι-
κυκλικοῦ, τὰ ὅποια πιθανώτατα εἶναι αὐτὰ τὰ θεμέλια τοῦ θρό-
νου τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐκ τῶν εὐρημάτων ἄξια μνείας εἶναι τρεῖς
τιμητικά ἐπιγραφαί, ἐν μέγα ἀνάγλυφον ἐνεπίγραφον, οὐ τὰς
μορφὰς ὅμως ἀπέξεσαν οἱ χριστιανοὶ ἴσως, καὶ διάφορα χαλκᾶ
ἀντικείμενα, ἥτοι τέσσαρα ἀγαλμάτια, ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν εἰδώλια
ζῶων, ψέλια, ἐν ἐνώτιον, εἰς δίσκος καὶ τὰ τοιαῦτα· πρὸς τού-
τοις εὐρέθησαν πῆλινα εἰδώλια ἀνθρώπων καὶ ζῶων, μετὰ δ' αὐ-
τῶν δύο κεφαλαὶ ἀνθρώπων περίεργοι. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως
ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν ὑπῆρξεν ἡ εὔρεσις πολλῶν κεραμί-
δων φερουσῶν τὴν ἐπιγραφὴν Ἀπόλλωνος ἐν Ἀμυκλαίῳ, ἐξ αὐ-
τῶν δ' ἐβεβαιώθη ὀριστικῶς πλέον, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο τὸ ἱερὸν
τοῦ Ἀπόλλωνος (1).

ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

Ἐδαπανήθησαν δραχ. 3,486, ἐν ἣ δαπάνῃ περιελήφθη καὶ
ἐν ποσὸν δι' ἐργασίας τινὰς ἐν Βαφειῷ τῆς Λακωνικῆς, ὧν ὁ αὐ-
τὸς ἔφορος ἐπεστάτησεν.

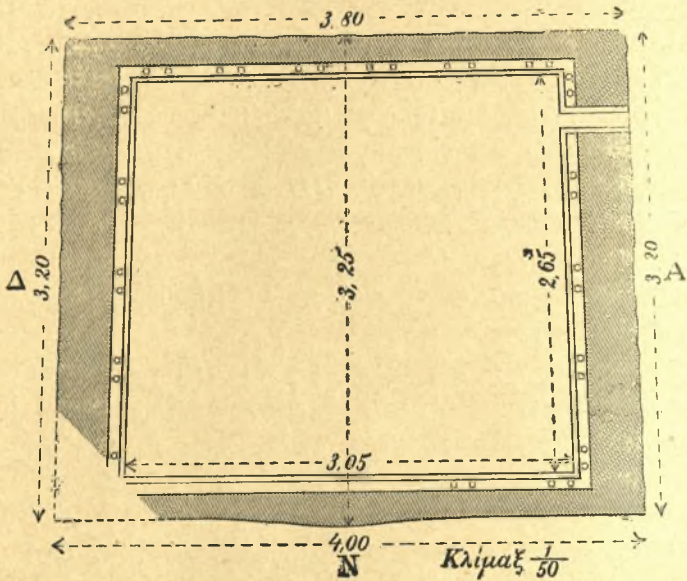
Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐγένοντο καὶ τινες ἔρευναι ἐν *Τίρυνθι*,
δι' ἐπιτροπειῶν ἐκείσε ἀποσταλειῶν, περὶ ὧν διαλαμβάνει ἡ
ἐξῆς ἔκθεσις τοῦ συμβούλου Γ. Νικολαΐδου, ὅστις καὶ εἶχεν αὐ-
τὰς προκαλέσῃ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΤΙΡΥΝΘΙ ΠΛΑΚΟΣ

Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως Τίρυνθος, κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν ἐσχα-
τιὰν τῆς ἀνακαλυφθείσης μεγάλης οἰκοδομῆς εὐρέθη πλάξ τερα-
στίου μεγέθους ἐκ λίθου μελανοχρόου ὁμοίου τῇ λυδία λίθῳ,
ἔχουσα σχῆμα τραπεζοειδές, ἥτοι μίαν τῶν δύο παραλλήλων
πλευρῶν τῶν μετροῦσῶν τὸ μῆκος τῆς πλακός, μικροτέραν κατὰ
20 ἑκατοστὰ τῆς ἐτέρας, οὔσης μέτρων τεσσάρων. Αἱ δύο δὲ

(1) Ἴδε νῦν Ἀρχ. Ἐφημ. 1892 σελ. 1 κ. ἐξ. πίν. 1-4.

ἄλλαι πλευραὶ αἱ τὸ πλάτος μετροῦσαι εἰσὶν ἴσαι, ἥτοι μέτρων 3,20 ἑκάστη, πάχος δ' ἔχει ἡ πλάξ περι τὰ 0,70, τὴν δὲ νοτιοδυτικὴν γωνίαν ἀποκεκρουσμένην (ᾧρα τὸ παρατιθέμενον σχε-

διάγραμμα). Κεῖται δὲ ὀριζοντία στηριζομένη ἐπὶ τεσσάρων τοίχων τετραγώνου οἰκοδομῆς, ὑπογείου, συγκειμένης ἐξ ἀνωμάτων καὶ ἀκατεργάστων λίθων· μόνον δὲ τὰ πέρατα τῆς πλακὸς κεῖνται ἐπὶ τῶν τοίχων, τῆς λοιπῆς ἐπιφανείας μενούσης ἀστηρίκτου καὶ στεγαζούσης τὸ ὑπ' αὐτὴν κενόν.

Ἐκ τῶν δύο δὲ μεγάλων ἐπιφανειῶν τῆς πλακὸς ἡ μὲν κάτω ἢ πρὸς τῇ γῆ, ἔστιν ἐπίπεδος καὶ δι' ἀραιῦ κτενὸς εἰργασμένη, ἡ δὲ ἄνω, ἡ ἐπιφανής, ἔστι λεία, μάλιστα ἐν τῷ μέσῳ τῷ καὶ χθαμαλωτέρῳ, ὁμοιάζουσα εἰκόνι περιεχομένη ἐν πλαισίῳ ὑπερέχοντι τῆς ἐν τῷ μέσῳ ἐπιφανείας κατὰ 3 χιλιοστὰ τοῦ μέτρου.

Καὶ ἡ μὲν χαμηλοτέρα ἐπιφάνεια ἢ καὶ λειοτέρα ἔχει μῆκος μὲν μέτρων 3,05, πλάτος δὲ 2,65· ἡ δὲ ὑπολειπομένη ἀποτελεῖ τὸ πλαίσιον, ὃν καὶ τοῦτο λεῖον, ἀμελῶς δὲ λῆγον πρὸς τὰς ἐσχατιὰς τῶν τριῶν πλευρῶν, μόνον δ' ἐπιμελῶς πρὸς τὴν μείζονα καὶ πρὸς Μεσημβριάν ἐστραμμένην, τὴν μόνην εἰργασμένην καὶ ἔχουσαν κανονικὴν καὶ λείαν τὴν ἐξωτερικὴν τοῦ πλαισίου γραμμὴν, ὅφ' ἦν παρίσταται χαμηλοτέρα ἢ τῆς πλευρᾶς ἐπιφάνεια, εἶτα ἀνυψοῦται ἐν σχήματι ταινίας πλαγίως πρὸς τὰς ἐκατέρωθεν ἐσχατιὰς ἀγούσης, ὡς ἀέτωμα. Ἡ εἰρημένη ταινία ἔχει λείαν καὶ στιλπνὴν τὴν ἐπιφάνειαν ὡς διὰ λεπτοῦ πρίονος ἀποκοπέισα. Πρὸς τοῖς ἄλλοις δ' ἡ πλευρὰ αὕτη ἔχει τὸ ἄνω μέρος οὐχὶ ἅπαν ἐν εὐθυγραμμίᾳ ἀλλ' ἐξέχον ἐν τῷ μέσῳ ἐν εἶδει τριγώνου ἀμβλυτάτην ἔχοντος τὴν κατακόρυφον γωνίαν. Ἡ προεξοχὴ δ' αὕτη οὖσα 0,05 μ. περίπου, μειοῦται καὶ φθίνει πολὺ πρὸ τῶν ἐκατέρωθεν ἐσχατιῶν.

Παρὰ δὲ τὰ ἐσωτερικὰ πέρατα τοῦ πλαισίου ὑπάρχουσι κυλινδρικοὶ τρυῖπαι διάμετρον ἔχουσαι 0,03 μ. βάθος δὲ περὶ τὰ 0,08 μ. εἰς ἀποστάσεις κανονικὰς ἐφ' ὅλου τοῦ μήκους τριῶν πλευρῶν, ἐπὶ δὲ τῆς μείζονος πλευρᾶς τέσσαρες μόνον ὑπάρχουσι τρυῖπαι πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος αὐτῆς, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ πλαισίου τὸ πρὸς δυσμὰς ἔστιν ἀτρύπητον. Κατὰ δὲ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τῆς πλακός, αὐλαξ ἀβαθῆς ἔχων πλάτος περὶ τὰ 0,10 κόπτει τὸ πλαίσιον ὅλον ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφάνειας ἐπικλινῆς πρὸς τὰ ἔξω, φαίνεται δὲ ἔργον μεταγενέστερον.

Τὴν πλάκα ταύτην ὄγκου περίπου 9 κυβικῶν μέτρων, τὴν ὑπερτεροῦσαν κατὰ τὸ μέγεθος πάντας τοὺς λίθους τῆς τειχιόσεως Τίρυνθος νομίζει ὁ Dörpfeld μετενεχθῆναι ἀρχῆθεν ἐνθα νῦν κεῖται πρὸς στρῶσιν δωματίου ἐν ᾧ ἦν λουτήρ κινητὸς ἐκ κεράμου. Ἀλλὰ πῶς ἄνθρωποι γινώσκοντες τὴν διὰ πρίονος τομὴν πλακῶν ἀπαχεστέρων καὶ τὴν χρῆσιν πηλοῦ ἐξ ἀσβέστου καὶ ἄμμου, ἠθέλησαν ὑποστῆναι πόνους καὶ δαπάνην οὐχὶ ἀνταξίους πρὸς τὸν σκοπὸν; καὶ τὸ ἐλλεῖπον δὲ τεμάχιον τριγωνικὸν ἀπὸ τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας τῆς πλακός, ἐφ' οὗ ἐξετείνετο ἡ τοῦ πλαισίου λεία ἐπιφάνεια, μαρτυρεῖ ὅτι ἡ πλάξ μετηνέχθη ἐκεῖ εἰργασμένη καὶ κολοβή. Πρὸ πάντων ὁμῶς ἐκπλήττει ἡ θέσις

αὐτῆς ἐπὶ τεσσάρων ἀνωμάλως ἐκτισμένων τοίχων ἐώντων μέγα κενόν ὑπ' αὐτῆς τῆς πλακὸς στεγαζόμενον· ἡ τοιαύτη θέσις ὑποτίθησιν ὅτι ἡ πλάξ ἔχουσα βάρος 20,000 χιλιογράμμων ὑψώθη ὀριζοντίως μετέωρος· ἐὰν δὲ προώριστο εἰς στρώσιν, διατὶ τὸ ὑπ' αὐτὴν κενόν, ὅπερ πληρούμενον ἐποίει βεβαίως εὐχερεστέραν καὶ ἀσφαλεστέραν τὴν θέσιν αὐτῆς; Ἄπασα δὲ ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῆς πλακὸς ὁμοίαν ἔχει τὴν ὄψιν, οὐδὲ φαίνεται ὁμαλώτερον ἢ χαμηλότερον ἐκ τοῦ πάτου καὶ τῆς χρήσεως τὸ μέρος τοῦ πλαισίου τὸ μὴ ἔχον τρύπας καὶ ὑπὸ τοῦ Dörfeld κατώφλιον τῆς μόνης θύρας τοῦ δωματίου νομιζόμενον.

Ἐκ πάντων τούτων συνδυαζομένων πρὸς τὰς ἴσας διαστάσεις τῶν πυλῶν Μυκηνῶν καὶ Τίρυνθος καὶ πρὸς τὰς διαστάσεις τῆς τε ἡμετέρας πλακὸς καὶ τῆς τῶν λεόντων τῆς ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς πύλης Μυκηνῶν κειμένης, ὑπέθεσα ὅτι ἡ πλάξ τὸ πρῶτον ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τῆς πύλης Τίρυνθος ἔχουσα ἐπ' αὐτῆς σῆμα μετὰλλινον ἐκτυπον καλύπτου ἢ μέρος τῆς ἐπιφανείας, ὡς οἱ λέοντες οἱ ἐπὶ τῆς πύλης Μυκηνῶν, ἢ καὶ ἅπασαν τὴν πλάκα, εἶτα δέ, διασπασθείσης τῆς πύλης, μετηνέχθη ἔνθα νῦν κεῖται καλύψασα πιθανῶς τάφον, τελευταῖον δέ, κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἀνακαλυφθείσης οἰκοδομῆς, ἀλλοία ἴσως ἐγένετο χρῆσις αὐτῆς.

Μαθὼν ὅθεν ὅτι ὑπὸ Σλήμαν ἐπιπολαίως μόνον ἐγένετο σκαφή ὑπὸ τὴν πλάκα, ἀνοιχθείσης ὅπως ὑπὸ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τῆς πλακὸς, διὰ τῆς αὐτῆς ὁπῆς ἀνοιχθείσης ἐκ νέου προέβη μετὰ τῶν κυρίων Φιλίου καὶ Τσουντα σκάπτων καὶ ἐξάγων χῶμα καθαρὸν ἐρυθρόχρουν ἐν ᾧ ὑπῆρχον καὶ τεμάχια ἀγγείων ἐκ κεράμου ἀρχαίων καὶ πλίνθων ὁμοίων ταῖς ἐν τῇ μεγάλῃ οἰκοδομῇ εὑρεθείσαις, ἃς ὁ Dörfeld νομίζει ἐξ ὠμῶν γενέσθαι ὅπως ὑπὸ πυρκαϊᾶς· οὐ μόνον δὲ τεμάχια ἀλλὰ καὶ τοῖχος ἐξ ἀκεραίων πλίνθων ὑπάρχει ὑπὸ τὴν πλάκα ἀριστερὰ τῷ εἰσιόντι. Πρὸς τοῖς ἄλλοις εὑρέθη καὶ σιαγὼν ζώου ποοφάγου, πιθανῶς μόσχου. Ἡ σκαφή προεβῆκει εἰς βάθος πλέον τῶν δύο μέτρων, ὅτε εἰς τῶν ἐργατῶν εἶτα καὶ ἡμεῖς ἀνακύψαντες εἶδομεν ῥήγμα καταφανὲς διαθέον τὴν πρὸς τῇ γῇ ἐπιφάνειαν τῆς πλακὸς. Ἐνεκα τούτου, ἀγνοῶν δὲ καὶ τὸ βάθος καὶ τὴν ἀντοχὴν τῶν τοίχων ἐφ' ὧν κεῖται ἡ

πλάξ, ἔπαυσα τὴν σκαφὴν πρὸς ἀποφυγὴν κινδύνου τοῖς ὑπὸ τὴν πλάκα ἐργαζομένοις καὶ νομίσας ἀναγκαίαν τὴν γνώμην ἀρχιτέκτονος περὶ τοῦ πρακτέου, ὅπως ἢ τε σκαφὴ ἀκινδύνως περατωθῆ καὶ ἡ πλάξ ὑποστηριχθεῖσα μείνῃ ἀδιάσπαστος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ἰανουαρίου 1891.

Γ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Ἐν Ἀργολίδι ἐγένετο καὶ ἄλλη τις ἀνασκαφὴ δαπάνῃ τῆς Ἑταιρίας, ἐν τῷ χωρίῳ *Κατοίχρι*, ἐπιστατοῦντος τοῦ ἐν τοῖς ἐνταῦθα γυμνασίοις καθηγητοῦ Ἰω. Κοφινιώτου, ὅστις παρὰ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρίας τοῦτο τὸ ἔργον νὰ κάμῃ ἤτησε, θέλων νὰ καθορίσῃ ἀσφαλῶς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαιοτάτης πόλεως Μιδέας, περὶ ἧς διάφορον εἶχε γνώμην πρὸς ἄλλους τοπογράφους. Καὶ ἐστάλη μὲν εἰς τὸ Προεδρεῖον τῆς Ἑταιρίας παρ' αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀνασκαφὴν μακρὰ ἔκθεσις περὶ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς, καὶ τὰ εὑρεθέντα ἐν αὐτῇ ὀλίγα κινητὰ ἀρχαῖα παρεδόθησαν ἡμῖν, ἀλλὰ ἔκθεσις περιληπτικὴ ὅπως ἀναγνωσθῆ ἐνταῦθα δὲν μᾶς ὑπεβλήθη μέχρι σήμερον· ἄλλαι ὁμως αὐτοῦ πραγματεῖαι περὶ τοῦ ἔργου τούτου ἐδημοσιεύθησαν ἐν ἐφημερίσι πολιτικαῖς (1).

Ἡ δαπάνη τῆς ἀνασκαφῆς ἦτο δρ. 496.50.

Ἐν ὄλῳ δὲ εἰς ἀνασκαφὰς κατὰ τὸ ἔτος ἐδαπανήθησαν δρ. 63,411.

Περὶ ἐπισκευῆς ἀρχαίων τινῶν μνημείων ἀρχιτεκτονικῶν, δεομένων τοιαύτης ἐπιμελείας, τὸ Συμβούλιον ἔγραψε καὶ τοῦτο τὸ ἔτος πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον παιδείας, ὅτι ἦτο πρόθυμον νὰ δαπανήσῃ ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Ἑταιρίας, παρεκάλεσε δὲ μόνον, ὅπως μηχανικοὶ τοῦ Δημοσίου ἐπισκεφθέντες τὰ μνημεῖα, ἃ κατελέξαμεν, καταστρώσωσι προϋπολογισμὸν τῆς ἀπαιτηθησομένης δαπάνης. Τὸ Ὑπουργεῖον ἀπήντησεν ἡμῖν ἐν μηνὶ Μαρτίῳ, ὅτι ἔγραψε δις περὶ τούτου πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν τὰ δέοντα. Καὶ ἡ Ἑταιρία περιμένει.

(1) Ἴδε νῦν καὶ «Ἀθηνᾶς» τόμ. Γ' 1891 σελ. 617 κ' ἔξ.

'Αγοραὶ ἀρχαίων ἔργων τέχνης καὶ ἐπιγραφῶν πρὸς πλουτισμὸν τῶν τῆς Ἑταιρίας συλλογῶν ἐγένοντο κατὰ τὸ ἔτος ἐν ὄλῳ δρ. 11,857.20. Τῶν ἀγορασθέντων πάντων θέλει προστεθῆ καταλόγος ἐν τῷ τυπωθησομένῳ τεύχει τῆς λογοδοσίας ταύτης, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν δωρηθέντων τῇ Ἑταιρίᾳ ἀρχαίων μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν δωρητῶν, ὅπως καὶ πέρυσι καὶ προπέρυσι. Δωρητῆς δ' ἐλευθέριος πάλιν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος ἐξαιρετικῶς εἶναι ἐνταῦθα ἀναγραφτέος ὁ ἐν Αἰγύπτῳ ὁμογενῆς Ἴω. Δημητρίου, ὅστις τριάκοντα μὲν φωτογραφήματα μομιῶν ἔπεμψεν ἡμῖν ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ἔπειτα δὲ ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ ἐννέα κιβώτια πλήρη ἀρχαίων τῆς Αἰγύπτου, πολλαχῶς ἀξιολόγων, ἔτι δὲ ἐσχάτως καὶ νομίσματα ἐκλεκτὰ 165 (χρυσᾶ μὲν 13, ἀργυρᾶ δὲ 108, χαλκᾶ δὲ 44). Πᾶσα δὲ ἡ πλουσία Αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων συλλογὴ αὐτοῦ μετὰ καὶ τῶν νομισμάτων μέλλει προσεχῶς νὰ μετακομισθῆ ἐκ τοῦ Μετσοβίου εἰς τὸ Ἐθνικὸν κεντρικὸν Μουσεῖον, καθὰ ἤδη ἔγραψεν εἰς τὴν Ἑταιρίαν τὸ Ὑπουργεῖον παιδείας καὶ πρὸ μικροῦ ἢ ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῇ ὠνομάσθη.

Περὶ ἄλλης δὲ ἤδη γενομένης παραδόσεως εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον ἀρχαιοτήτων πολλῶν, τέως διατηρουμένων ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας λέγομεν, ὅτι κατὰ τοὺς μῆνας Μάϊου καὶ Ἰουνίου παρεδόθησαν εἰς τὸν πρὸς τοῦτο ὀρισθέντα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου παιδείας διδάκτορα Lolling, ἵνα μετακομισθῶσιν εἰς τὸ Ἐθνικὸν Κεντρ. Μουσεῖον, τὰ ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Βαρβακείου γλυπτὰ καὶ ἐνεπίγραφα μάρμαρα, συμποσούμενα εἰς 3,265 κομμάτια, ἔτι δὲ καὶ 6 γύψινα ἐκμαγεῖα ἀρχαίων.

Πάντα δὲ τὰ ἀρχαῖα τῆς Ἑταιρίας, πλὴν τινῶν κοινοτάτων καὶ ἀσημάντων, ἔτι δὲ καὶ τῶν νεωτάτων εὐρημάτων (ὧν ὁμῶς κρατεῖται σημειώσεις ἐν τοῖς ἡμερολογίοις τῶν ἀνασκαφῶν), εἶναι καταγεγραμμένα ἐν χειρογράφοις καταλόγοις, τηρουμένοις ἐν τῷ Μετσοβίῳ καὶ προσιτοῖς εἰς τὸν βουλόμενον νὰ λάβῃ αὐτῶν γνώσιν. Ὁ γενικὸς ἀριθμὸς τῶν καταγεγραμμένων συμποσοῦται νῦν εἰς 20,705 (1). Πέρυσι ἐῖχε προβῆ μέχρι 20,089. Ἡ κατα-

(1) Σύγκριται ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐκ τῶν ἐξῆς καθ' ὕλην εἰδικῶν ἀριθμῶν· λιθίνων 4846, χαλκῶν 1471, (ἐξ ὧν 118 σταθμά·) σιδηρῶν 84, μολυβδίνων 3016, (ἐξ ὧν σύμβολα 1371, σταθμά 435, μολυβδόβουλλα 679,) ἀργυρῶν 89, χρυσῶν

γραφῆ δὲ αὕτη γίνεται ἀπὸ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Μουσείου τῆς Ἐταιρίας Ἀθανασίου Σ. Κουμανοῦδη, βοηθουμένου καὶ ὑπὸ τοῦ πρὸ διετίας πρὸς τοῦτο προσληφθέντος βοηθοῦ Ἰωάννου Γιαννικάκη.

Ἦνοιγετο δὲ τὸ ἐν τῷ Μετσοβίῳ Μουσεῖον διὰ τε τοὺς ἐταίρους καὶ δι' ἅπαν τὸ κοινὸν καθ' ἑκάστην, πλὴν τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν μεγάλων ἑορτῶν. Εἰσεπράχθησαν δὲ ἐξ εἰσιτηρίων μόνον 623 δραχμαί, διότι τὸ Συμβούλιον ἀπὸ τῆς 22 Μαρτίου 1890 κατήργησεν ὅλως τὴν πληρωμὴν εἰσιτηρίων, ἀφοῦ ἐθεώρησεν ἀδύνατον τὴν τοποθέτησιν μηχανικῶν μετρητῶν εἰς τὰς θύρας τοῦ Μουσείου, ἣν εἶχον προτείνῃ πέρυσιν οἱ ἐλεγκταί. Ἐκ πωλήσεως δὲ καταλόγων ἐντύπων τῆς Μυκηναίας συλλογῆς, τῶν ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Σχλιέμαν δωρηθέντων τῇ Ἐταιρίᾳ εἰσεπράχθησαν δρ. 197.

Εἰς τὰ διάφορα Μουσειακὰ ἔργα, οἷον κατασκευὴν θηκῶν,

280, ὀστεινῶν 151, θαλίῶν 386, διαφόρων ὕλων 349, πηλίνων ἀγγείων 5870, μορφῶν πηλίνων 2096, λύχνων πηλίνων 1403, μητρῶν πηλ. 239, σκευῶν πηλ. 291, πηλ. πυραμιδοειδῶν 102, πηλ. ἀρτοειδῶν 28, πηλίνων λαθῶν ἀμφορέων ἐνεπιγράφων 4. Ἰστέον δὲ ὅτι αἱ λαθαὶ ἀμφορέων αἱ ἐνεπιγράφοι (ἐκ Ῥόδου, Θάσου, Πάρου, Κνίδου, Κολοφώνος καὶ ἄλλων τόπων) συμποσοῦνται νῦν ὑπὲρ τὰς 10 χιλιάδας, ἀποκείμεναι ἔτι ἐν τοῖς ὑπογείοις τοῦ Βαρδακείου, ἐξ ὧν μέγα μέρος ἐξεδόθη ὑπὸ Α. Dumont ἐν τῷ βιβλίῳ *Inscriptions céramiques de Grèce*. Paris, 1871.

Νομίσματα δὲ ὑπάρχουσιν (Ἑλληνικά, Ῥωμαϊκά, Βυζαντινά, Μεσαιωνικά·

Χρυσᾶ.....	3
Ἄργυρᾶ.....	37
Χαλκᾶ.....	1008
Τουρκικοὶ παράδες.....	508
Τὸ ὅλον.....	1556

καὶ εἶναι πάντα ἀκριβῶς καταγεγραμμένα ἐν ἰδίῳ καταλόγῳ. Ἔτι σημειοῦμεν, ὅτι τῶν πηλίνων τῆς Ἐταιρίας ὑπάρχει Γαλλιστὶ ἐκδοδόμενος κατάλογος ὑπὸ Μ. Collignon, τυπωθεὶς ἐν Παρισίοις τῷ 1878, τῶν δὲ πηλίνων μορφῶν ὡσαύτως Γαλλιστὶ ὑπὸ J. Martha, ἐν Παρισίοις 1880. Ἐν δὲ τῷ βιβλίῳ τοῦ L. von Sybel τῷ ἐπιγραφομένῳ *Katalog der Sculpturen zu Athen, Marburg*, 1881, καὶ τὰ τῆς Ἐταιρίας ὅσα ἕως τότε εἶχε λίθινα γλυπτὰ, περιεγράφησαν σχεδὸν πάντα. Ἀναφέρομεν καὶ τὸν ἐξῆς ἐπίτομον κατάλογον τῶν Ἀθηναίων Μουσείων *Die Museen Athens*, von Arthur Milchhöfer. Athen, K. Wilberg, 1881.

βάθρων, επίπλων, στολών διά τούς φύλακας, συγκολλήσεις και ἀπεικονίσεις ἀρχαίων, ἔτι δὲ καί εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Μουσείου ἐδαπανήθησαν κατὰ τὸ ἔτος δρ. 11,783.85.

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἐταιρίας ηὔξηθη κατὰ τὸ ἔτος ὅχι ἀσημάντως διὰ δαπάνης δραχμῶν 3,076.60, ἐν οἷς καὶ τὰ δετικά τῶν ἀγορασθέντων βιβλίων καὶ κατασκευὴ θηκῶν τινων. Θὰ προστεθῇ ταύτῃ τῇ ἐκθέσει πίναξ ἐμφαινίων τὰ τε ἀγορασθέντα καὶ τὰ δωρηθέντα τῇ Ἐταιρίᾳ βιβλία. Πάντων δὲ τῶν ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τῆς Ἐταιρίας κτηθέντων βιβλίων ὑπάρχει κατάλογος ἐν δελτίοις.

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐφημερίδος τῆς ἐκδιδομένης ἐπιμελεία καὶ δαπάνη τῆς Ἐταιρίας ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ ἔτος τεύχη δύο, τὸ αὐτὸν καὶ τὸ βῶν τῇ 31 Ἰουλίου, τὸ δὲ γον καὶ τὸ δον τυπωθέντα ἤδη ἐκδίδονται κατ' αὐτάς. Ἐδαπανήθησαν εἰς τὴν ἐκδοσιν δρ. 8,386.75, εἰσεπράχθησαν δὲ ἐκ πωλήσεως τευχῶν αὐτῆς δραχ. 2,659.20.

Τὸ Συμβούλιον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συμφώνως τοῖς ἐν τῷ ἄρθρῳ 8^ῳ τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς Ἐταιρίας γεγραμμένοις *συνέδραμε χρηματικῶς εἰς ἐκδοσιν τριῶν βιβλίων*. Ἐδωκε τρεῖς μὲν χιλιάδας δραχμῶν εἰς τὸν Ἰω. Σβορώνον διὰ τὴν Κρητικὴν αὐτοῦ Νομισματικὴν, ἀνθ' οὗ ποσοῦ ἔλαβε 30 σώματα τοῦ ἐκδεδομένου συγγράμματος, εἰς δὲ τὸν Θεόδ. Παπαδημητρακόπουλον ἔδωκε χιλίας δραχ. διὰ τὸ βιβλίον του «Βάσανος τῶν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς Ἐρασμικῶν ἀποδείξεων», διακοσίας δὲ δραχμάς εἰς τὸν Εὐάγ. Κοφινιώτην, ἐκδότην τῆς μεταφράσεως τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λεξικοῦ τοῦ Σμίθ.

Ἐτι προσελήφθη ἀποφάσει τοῦ Συμβουλίου εἰς ἔμμισθον ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐταιρίας ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μηνὸς ὁ Δ. Κώνστας, διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας.

Ἀπεφάσισε τὸ Συμβούλιον κατὰ τὸ λήξαν ἔτος νὰ κτίσῃ καὶ δύο Μουσεία εἰς τόπους ἔξω τῶν Ἀθηνῶν, ἔνθα ἐγένοντο ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας ἀνασκαφαί, ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τῷ ἐν τῇ Ἐπιδαυρίᾳ καὶ ἐν Τανάγρα τῆς Βοιωτίας, ἵνα στεγασθῶσι καὶ εὐθετηθῶσι δεόντως τὰ πολλὰ ἐκ τῆς γῆς προελθόντα κινητὰ ἀρχαῖα ὅσα δὲν ἔμελλον νὰ μετενεχθῶσιν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθν.

κεντρ. Μουσείον, καὶ ἤδη ἡ μία τῶν οἰκοδομῶν τούτων ἡ ἐν τῷ Ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐτελείωσε διὰ δαπάνης δραχ. 4,387.58, ἡ δὲ ἄλλη ἡ ἐν Τανάγρα πλησιάζει νὰ τελειώσῃ.

Ῥητέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ κτήματα ἀκίνητα τρία ἠγόρασε κατὰ τὸ ἔτος τὸ Συμβούλιον χρήμασι τῆς Ἐταιρίας, διὰ τὰς ἀνασκαφὰς ἀπαραιτήτως χρησιμεύοντα, δύο μὲν ἐν τῷ Ἀμφιαρείῳ τῆς Ὠρωπίας, ἓν δὲ ἐν Ἐλευσίει, ἀντὶ τιμήματος ἐν ὄλῳ δραχμῶν 2,030.

Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ βασιλείου πρὸς τῇ γενομένη δαπάνῃ εἰς τὰς εἰρημένους ἀνασκαφὰς ἐπληρόνοντο ἔτι ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας τακτικῶς φύλακες ἀργαιοτήτων, ἐν Ἐλευσίει, Ἀμφιαρείῳ τῆς Ὠρωπίας, Θεσπιαῖς, Τανάγρα, Ἐπιδαύρῳ τῇ Ἀργολικῇ, Μυκῆναις καὶ Βαφειῷ τῆς Λακωνικῆς. Οὐ πρό πολλοῦ δὲ τὸ Συμβούλιον παρεδέχθη πρότασιν τοῦ Ὑπουργείου παιδείας γενομένην τῇ Ἐταιρίᾳ, περὶ τοῦ νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ τὴν συντήρησιν καὶ ἄλλων ἔτι ἀλλαχοῦ φυλάκων κατὰ πρότασιν τῆς διοριζομένων καὶ νὰ στέλλῃ πάντων κατάλογον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, ἵνα ἐγγράφεται κατ' ἔτος εἰς τὸν τοῦ κράτους προϋπολογισμόν ὡς ἀποδοτέον τῇ Ἐταιρίᾳ τὸ δαπανώμενον ἐκ τοῦ ταμείου τῆς ποσόν. Οὕτω λοιπὸν διωρίσθησαν ἔτι φύλακες πληρονόμοι ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας ἐν Ῥαμνοῦντι τῆς Ἀττικῆς, ἐν Τίρυνθι καὶ ἐν τῇ ἐνταῦθα νεκροπόλει τῇ παρὰ τὴν Ἀγ. Τριάδα.

Ἐπιδόματα δὲ μισθοῦ τὰ συνήθη εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας ἐκπεμπομένους δι' ἀρχαιολογικὰς ὑπηρεσίας ἐφόρους ἐδόθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τρεῖς μόνον, διότι ὁ ἐν Ἐλευσίει τοιαύτην ὑπηρεσίαν ἐκτελῶν σύμβουλος τῆς Ἐταιρίας Δ. Φίλιος ἐξηκολούθησεν ἄνευ ἀμοιβῆς τὸ ἔργον του, ὅπως πέρυσι καὶ προπερῦρσι.

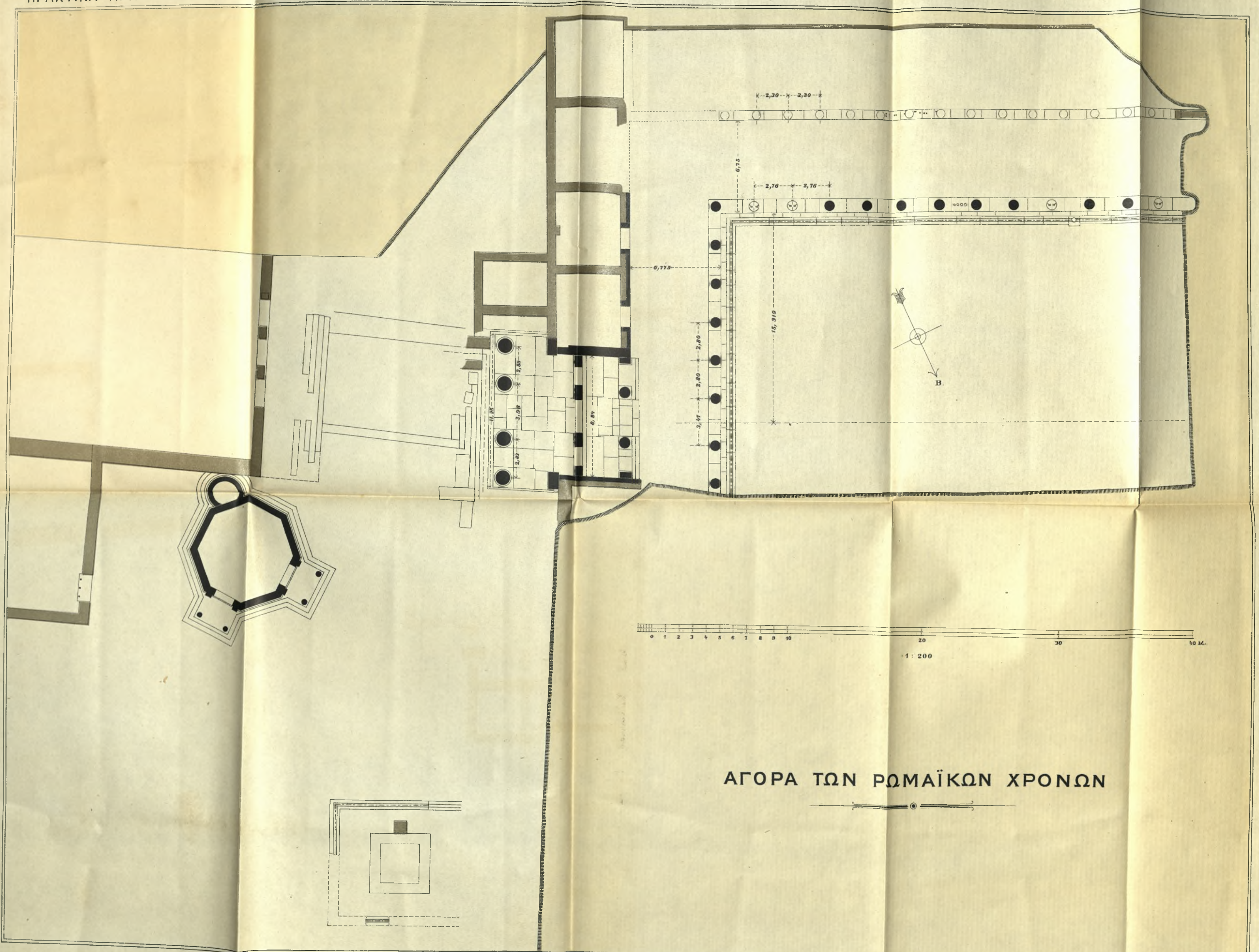
Προκατεβλήθησαν δὲ κατὰ τὸ ἔτος ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου παρὰ τῆς Ἐταιρίας ἀτόκως, ὡς ἀπὸ ἐτῶν τοῦτο γίνεται, δραχ. δέκα χιλιάδες διὰ ἀρχαιολογικὰς χρεῖας αἰτηθεῖσαι παρὰ τοῦ Ὑπουργείου παιδείας. Ἦτο δὲ τῇ 31 Δεκεμβρίου λήξαντος ἔτους τὸ χρέος τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Ἐταιρίαν, ἀπαρτιζόμενον καὶ ἐκ τῶν τοῦ προηγουμένου ἔτους προκαταβολῶν, ἐν ὄλῳ δραχ. 33,314.57.

Τοσαῦτα εἶχε νὰ εἶπῃ τὸ νῦν ἀποχωροῦν Συμβούλιον· ἡ δὲ κρίσις παρὰ τοῖς Ἑταίροις.

Μετὰ ταῦτα παρελθὼν ὁ ταμίας Γ. Νικολαΐδης ἀνέπτυξε προφορικῶς τὰ τοῦ ἐντύπως ὑποβληθέντος τοῖς ἑταίροις ἰσολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ τὸν πίνακα τῆς καταστάσεως τῆς Ἑταιρίας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1890 καὶ τοὺς ἄλλους πίνακας ἀπολογισμῶν κλπ. (οὗς ἶδε ἐν παραρτήματι (σελ. α-θ) εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος τεύχους).

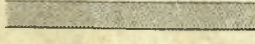
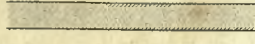

Ἐπειτα ἐξελέχθησαν ἐλεγκταὶ οἱ Δ. Μακκᾶς, Μ. Λαμπρινίδης καὶ Ν. Ἀναστασίου καὶ ἡ Συνέλευσις διελύθη περὶ μεσημβρίαν.

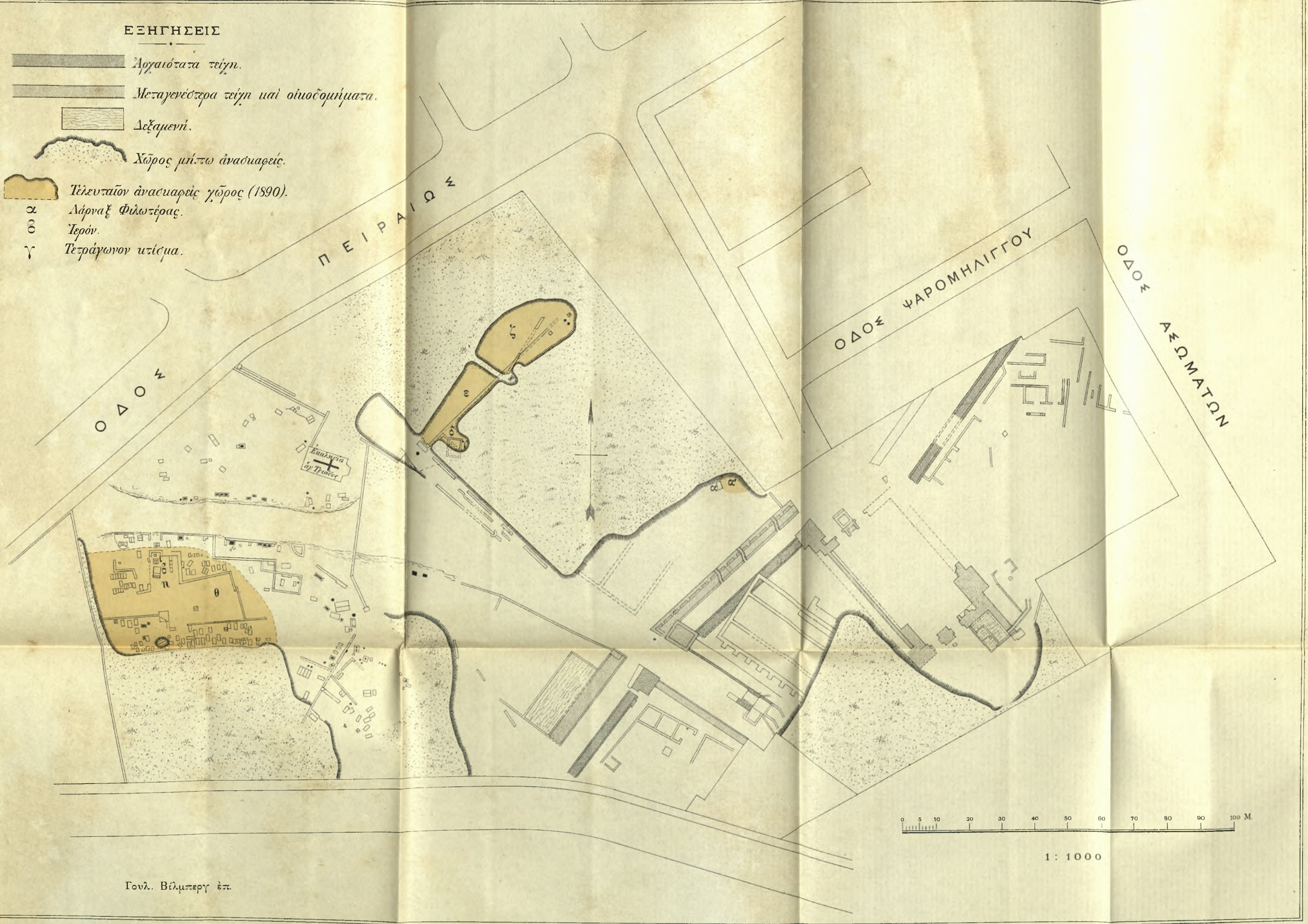
Μετὰ δύο δ' ἐβδομάδας, τῇ 3^ῃ Φεβρουαρίου 1891, ἡμέρα Κυριακῆ, ὥρα 10^ῃ πρὸ μεσημβρίας συνελθόντων αὐθις ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἑταίρων διακοσίων, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας Ἀλ. Κοντόσταυλος ἀνήγγειλε τὸν κατὰ τὸν Ὄργανισμὸν τῆς Ἑταιρίας σκοπὸν τῆς σημερινῆς συνελεύσεως, ἥτοι ἀκρόασιν τῆς ἐκθέσεως τῶν ἐλεγκτῶν καὶ ἐκλογὴν τοῦ Συμβουλίου διὰ δύο ψηφοφοριῶν. Ὄθεν παρελθὼν ὁ εἰσηγητῆς τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς Ν. Ἀναστασίου ἀνέγνω τὰ ἐξῆς:

ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΡΩΜΑΪΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ

- Αρχαιότατα τείχη.
- Μεταγενέστερα τείχη και οχυροδομήματα.
- Δεξαμενή.
- Χώρος μίτω ανασκαφεί.
- Τελευταίων ανασκαφεί χώρος (1890).
- α Λάρναξ Φιλωτέρας.
- β Τερόν.
- γ Τετραγωνον υτίσμα.

Γουλ. Βίλμπεργ έπ.

1 : 1000

Λιθ. Κ. Γουόρμαν, Αθήνα.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟ ΔΙΠΥΛΟΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ.